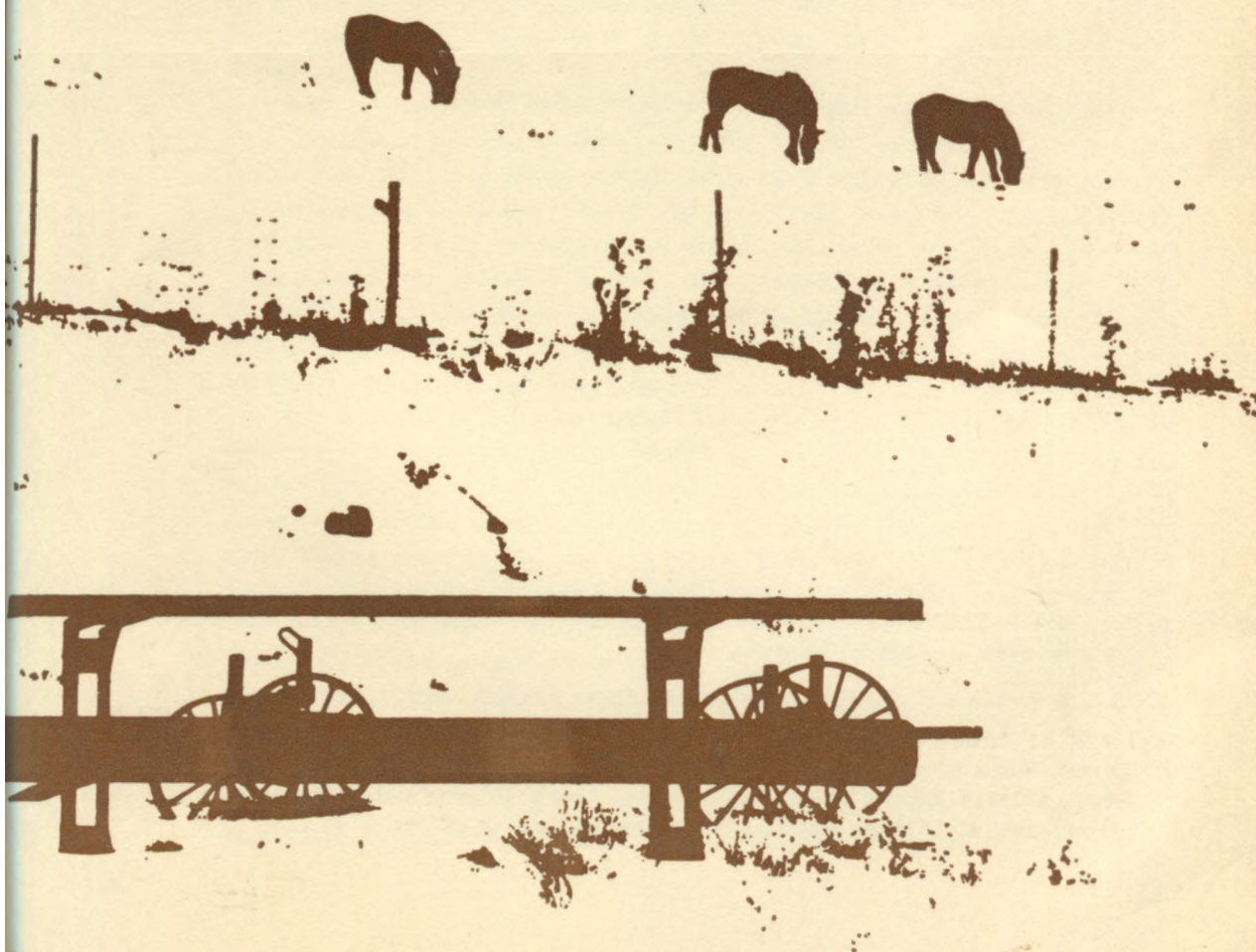

laiškas lietuviams

spalis/october 1980

MŪSŲ SPAUDOS ATEITIS	289	Juozas Vaišnys, S.J.
II VATIKANO SUSIRINKIMAS... (VII)	291	Vysk. V. Brizgys
TIKĖJIMO NEAIŠKUMAI (VII)	296	Anicetas Tamošaitis, S.J.
REIKIA ĮEITI PRO ANKŠTUS VARTUS	300	Chiara Lubich
PER DEVYNIOLIKA DIENŲ KARTU (II)	301	Al. Likanderienė
IŠ PIETŲ Į ŠIAURĘ PER EUROPA (II)	304	Birutė A. Vindašienė
SKYRYBOS: PRIEŽASČIŲ BEIEŠKANT (IV)	310	Danutė Bindokienė
PIKTI VAIKAI	314	Jonas Grudzinskas
PAPRASTA ISTORIJA	315	Birutė Boreišienė
KAI SUSIKRYŽIUOJA KALAVIJAI ŠEIMOJE. . .	317	Birutė Boreišienė
MOKYKIME UŽJAUSTI	318	R. Norkūnaitė
SEPTINTASIS LITUANISTIKOS SEMINARAS	320	Juozas Vaišnys, S.J.
APŽIŪRĖKIME IŠ VISŲ PUSIŲ	322	Regina Venckutė
TRUMPAI IŠ VISUR	323	J.Pr.
NAUJA "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" EKSKURSIJA	324	Redakcija
BR. PETRO KLEINOTO, S.J., LAIŠKAS	324	P. Kleinotas, S.J.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš "Laiškų lietuviams" ekskursijos Europoje. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1980 / SPALIS - OCTOBER / VOLUME XXXI, NO. 9

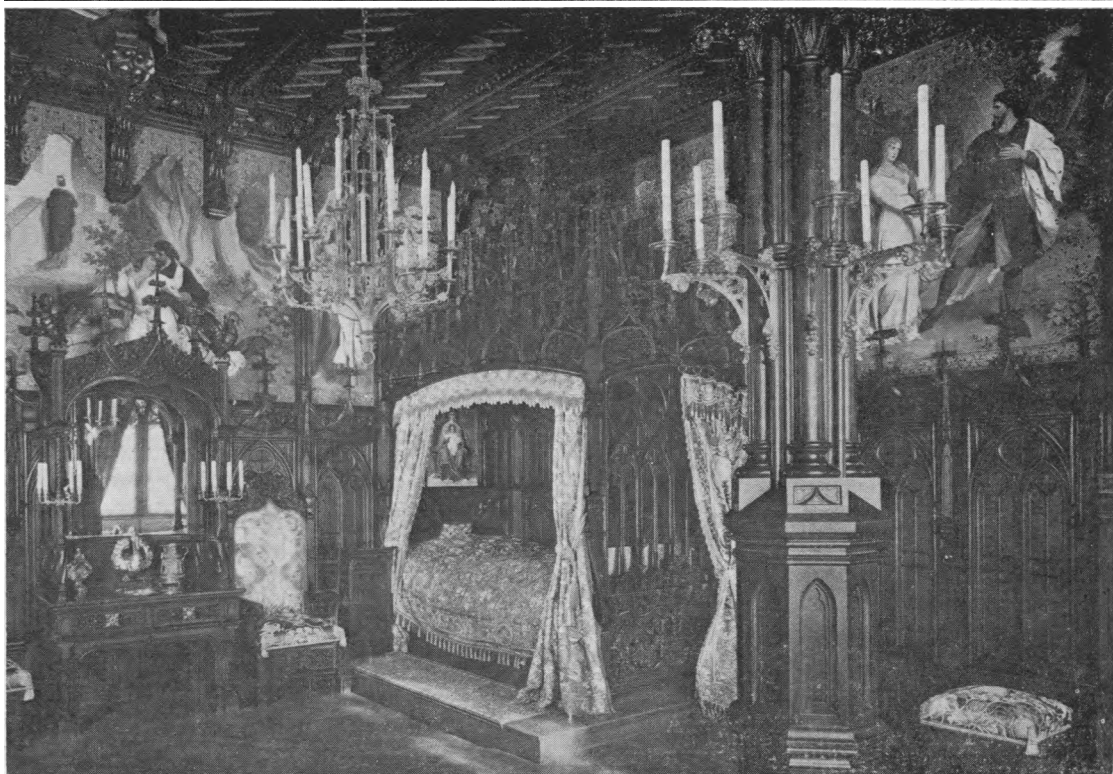
MŪSŲ SPAUDOS ATEITIS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Turbūt niekas neabejoja nepaprastai didele spaudos reikšme įvairiose gyvenimo srityse. Be jos mums būtų beveik neįmanoma bet kokia pažanga. Be spaudos mūsų civilizacija ir kultūra būtų atsilikusios bent keliais šimtmečiais.

Kas gaivino mūsų tautinę sąmonę prieš nepriklausomybės atgavimą — ar ne spauda, vadinama "Aušros", "Varpo" ir kitokiais vardais? Ar galėtume įsivaizduoti dabartinę mūsų tautinę veiklą be spaudos? Kas gaivino mūsų tikėjimą rusų priespaudos laikais? Ar ne spauda, vadinama maldaknygėmis, kantičkomis ir kitais vardais? Koks smūgis būtų mūsų religiniam gyvenimui, jeigu neturėtume spaudos! Neseniai teko kalbėtis su būreliu kunigų. Iškilė klausimas, kaip kiekvienas jų surado savo pašaukimą. Beveik visi pasisakė, kad didžiausią vaidmenį čia suvaidino gera religinė spauda. Spauda šiandien yra mūsų draugas ir patarėjas visur.

Bet kokia mūsų spaudos ateitis? Daugelis kelia šį klausimą ir nesuranda nuraminančio atsakymo. Dėkui Dievui, dar turime ir laikraščių, ir žurnalų, bet ar ilgai jie eis? Kur yra didžiausia grėsmė mūsų spaudai? Kai kas gal mano, kad kol bus pinigų, tai tol gyvuos ir spauda. Neatrodo, kad tai būtų tiesa. Pinigų bus tol, kol bus skaitytojų. Tiesa, kad skaitytojai vis mažėja. Laikraščiu, žurnalui ar knygai vis sunkiau ir sunkiau rasti kelią į mūsų išeivijos tautiečių namus, bet vis dėlto dar yra pakankamai skaitytojų, branginančių lietuvišką spausdintą žodį. Tad skaitytojų problema dar nėra tokia bauginanti ir grėsminga. Turbūt didžiausia problema bus redaktorių stoka. Jau ir dabar kai kurie laikraščiai dėl to dejuoja. Vyresnieji išeina į pensiją arba į kitą pasaulį, o jaunesniųjų nėra daug, kurie galėtų juos pakeisti, užimti jų vietą. Galima visai logiškai manyti, kad kuo toliau, tuo bus blogiau. Tad ką daryti? Ar jau nuleisti rankas ir laukti mūsų spaudos mirties?

Karališkoji Bavarijos Neuschwanstein pilis iš lauko ir iš vidaus.

Padėtis, žinoma, sunki, bet nėra jau tokia tragiška, kad reikėtų galvoti tik apie mirtį. Mūsų jaunimas yra gabus, mokyklose dažnai pirmąją, puikiai išmoksta svietimas kalbas, tad dėl ko negalėtų išmokti tiek lietuvių kalbos ir žurnalistikos, kad sugebėtų redaguoti laikraštį ar žurnalą? Aišku, kad galėtų. Jau turime ir pavyzdžių. Jau daug metų man tenka dėstyti lietuvių kalbą Čikagoje Pedagoginiame lituanistikos institute ir Lituanistikos seminare, kuris jau septintą kartą praėjusią vasarą buvo suorganizuotas ir labai gerai pavyko. Pažįstu vieną kitą jaunuolį ar jaunuolę, kurie baigė Institutą, kelis kartus lankė Seminarą ir jau yra tiek pažengę, kad rašo beveik be klaidų; gal geriau, negu kai kurie dabartiniai mūsų laikraščių redaktoriai. Manau, kad jie galėtų kad ir šiandien perimti vieno ar kito laikraščio redagavimą. Kai kurie jau tai yra įrodę. Žinoma, jų yra labai nedaug, vienos rankos pirštų pakaktų jiems suskaičiuoti. Bet jeigu jau tokių yra, tai gali ir daugiau atsirasti. Reikia tik noro.

Taip, reikia tik noro ir pasiryžimo. Na, o jeigu jau turi noro, tai nuo ko pradėti? Tai, ką čia noriu pasiūlyti, nebus propaganda. Siūlau tik iš būtino ir degančio reikalo. Jauniesiems redaktoriams ruošti šiuo metu nieko geresnio negalėčiau pasiūlyti už dvi minėtas institucijas: Pedagoginį lituanistikos institutą ir Lituanistikos seminarą. Ir šios dvi institucijos, pažindamos čia minimą redaktorių problemą, galėtų atitinkamai pakreipti savo programas.

Čikagoje ir jos apylinkėse gyvenantieji jaunuoliai galėtų lankyti Čikagoje esantį institutą, o kitur gyvenantieji — neakivaizdinį jo skyrių. Norintieji gali kreiptis kad ir "Laiškų lietuviams" adresu, nes institutas yra po tuo pačiu stogu. Dabar institute kaip tik yra sustiprinta lietuvių kalba, tad per trejus metus tikrai galima padaryti nemažą pažangą.

Lituanistikos seminaras taip pat duoda nepaprastai daug naudos. Čia nebuvusiems būtų sunku net įsivaizduoti, kokią pažangą galima padaryti nors ir tik per dvi intensyvių studijų savaites, kai atvykstama savano-

riškai su tvirtu pasiryžimu išmokti. Kaip patys studentai vertina šį seminarą, galima pasiskaityti šio numerio *Jaunimo* skyriuje.

Jeigu kuris nors, lankęs šias dvi lituanistikos institucijas, dar pakankamai nemokės lietuvių kalbos, kad galėtų redaguoti laikraštį ar žurnalą, tai bent žinos, kur reikia ieškoti medžiagos, jei nori pasitobulinti. Turėdamas po ranka gerų vadovėlių ir žodynų, galės pats tobulintis.

Mūsų jaunimą, esantį tėvynėje, okupantas nori surusinti, bet jis labai spiriasi. Savo gimtosios kalbos jis neatsisakys. Ten išleidžiama daug gerų vadovėlių ir žodynų, kuriais galime ir mes pasinaudoti. Jie žiūri į mus, jie mus stebi, pasiryžę, kiek gali, padėti, kad nežūtų mūsų lietuviškoji spauda, o drauge su ja ir mūsų lietuvybė.

II VATIKANO SUSIRINKIMAS MŪSŲ KASDIENINIAME GYVENIME (VII)

VYSK. VINCENTAS BRIZGYS

**PIRMASIS DIEVO ĮSAKYMAS: AŠ ESU
VIEŠPATS TAVO DIEVAS — NETURĖSI
KITU DIEVU, TIK MANE VIENA**

193. *Kodėl privalome Dievą išpažinti ir garbinti?* Žmogaus vertybės šaltinis ir pagrindas yra pašaukimas bendrauti su Dievu. Pačia savo kilme žmogus yra kviečiamas kalbėtis su Dievu. Juk žmogus todėl ir egzistuoja, kad Dievas, jį iš meilės leidęs, jį palaiko, visada jį mylėdamas. Žmogus iš tiesų kaip reikiant negyvena, jeigu tos meilės laisvai nepripažįsta ir nepasiveda savo Kūrėjui. (Bažn. dab. pasaulis, nr. 19; I, psl. 185).

194. *Švenčiausiosios Marijos dalis žmogijos išganyme.* Švenčiausioji Marija savo tikėjimu, viltimi, uginga meile ir klusnumu padėjo Atpirkėjui įvykdyti savo uždavinį — atstatyti antgamtinį sielų išganymą. (Bažn., nr. 61; I, psl. 95).

195. *Kokie yra Švenčiausiosios Marijos santykiai su Bažnyčia?* Švenčiausiosios Marijos santykiai su Bažnyčia yra tie patys, kaip ir su Kristum. Be to, Marija yra nuolatinis dorybių pavyzdys ir pagalba visų laikų žmonėms. (Bažn., nr. 63; I, psl. 96).

196. *Ar nuoseklu garbinti Mariją?* Nuo seniausių laikų Bažnyčia garbina Mariją, kaip Kristaus motiną. Pildosi Marijos žodžiai: "Visos kartos vadins mane palaiminta, nes didžių dalykų padarė man Galingasis" (Lk 1,48). Marijos kultas nėra tas pat, kaip Dievo garbinimas. Marijos garbinimas pasitarnauja didesnei Dievo garbei. Mariją garbiname, kaip dalyvavusią Kristaus paslapyje. Kristų garbiname labiau, negu Mariją. Jeigu negarbintume Dievo Šv. Trejybės, Marijos garbinimas savaime išnyktų. (Bažn., nr. 66; I, psl. 98).

197. *Ar Mariją garbina tik katalikai?* Yra daug nekatolikų, garbinančių Mariją. Tuo ypač pasižymi nuo Romos Bažnyčios atskilę rytų krikščionys. (Bažn., nr. 69; I, psl. 100).

198. *Ar yra nuoseklu garbinti šventuosius?* Tikėdami pomirtiniu gyvenimu, mes meldžiamės už visus mirusius. "Šventa ir išganinga mintis melstis už mirusius" (Mak 12,46). Bažnyčia visada tikėjo, kad apaštalai ir kankiniai yra labai glaudžiai sujungti Kristuje su mumis. Prie jų paskiau priskyrė ir kitus, artimiau sekusius Kristaus skelbta skaislybe, neturtu bei kitų krikščioniškų dorybių spindesiu. Savo gyvenimu ištikimais sekę Kristumi, tie žmonės yra mums paskatinimas siekti išganymo, nurodydami tikrą saugų kelią. Tačiau juos garbingai minime ne vien dėl jų pavyzdžio, bet ir norėdami, kad jiems reiškiamą mūsų meilę sustiprintų visos Bažnyčios vienybė ir mus pačius labiau sujungtų su Kristumi. Dangaus gyventojų garbinimas yra nukreiptas savo prigimtimi į Kristų, o per jį į Dievą Tėvą. Garbindami šventuosius, drauge su jais vieninga garbės giesme aukštiname Dievą trijuose asmenyse. (Bažn., nr. 50; I, psl. 86).

199. *Koks yra deramas šventųjų garbinimas?* Kad išvengtume klaidų, garbindami šventuosius, reikia visur žiūrėti Bažnyčios

potvarkių ir pamokymų. Tikrasis šventųjų garbinimas remiasi ne tiek išorinių veiksmų gausa, kiek gilia, veiklia mūsų eile, kuria siekiame, kad jų gyvenimo pavyzdys mus patrauktų, kad jų draugystė mus palaikytų, kad jų užtarimas mums padėtų. (Bažn., nr. 51; I, psl. 87).

200. *Ar yra nuoseklu garbinti šventųjų relikvijas, paveikslus ir švęsti jų šventes?* Šventųjų relikvijos, paveikslai ir juos primenančios šventės padeda dažniau ir gyviau prisiminti jų gyvenimo pavyzdį ir pasiryžti ištikimiau vykdyti Dievo įsakymus, praktikuoti dorybes, siekti krikščioniško tobulumo. (Liturg., nr. 111; I, psl. 158).

ANTRASIS DIEVO ĮSAKYMAS: NETARK DIEVO VARDŲ BE REIKALO

201. *Kaip mes išpažįstame ir garbiname Dievą?* Krikščionys visais savo darbais tekelbia, koks geras yra tas, kuris juos pašaukė iš tamsos į savo nuostabią šviesą (1 Pt 2,4-10). Visi krikščionys, ištvermingai meldamiesi ir garbindami Dievą (Apd 2, 42-47), teaukoja save, kaip gyvą, šventą, Dievui patinkančią atnašą, kiekvienoje žemės vietoje liudydami Kristų, tiems, kurie pageidauja, paaiškindami apie savyje esančią amžinojo gyvenimo viltį (1 Pt 3,15) (Bažn., nr. 10; I, psl. 28).

202. *Kaip nusikalstama antrajam Dievo įsakymui?* Antrajam Dievo įsakymui nusikalstama ne tik tada, kai Dievui piktžodžiaujama ar Dievo vardu meluojama, neteisingai prisiekiant, bet ir minint Dievo vardą be reikalo, be pagarbos, juokais ir panašiai. Nusikalstama ne tik žodžiu, bet ir mintimi ar paniekos veiksmu. (Dict. Theol. p, 162).

TREČIASIS DIEVO ĮSAKYMAS: ŠVENTĄ DIENĄ ŠVĘSK

203. *Ar reikia ir ar galima garbinti Dievą išoriniais būdais?* Savo prigimtimi religija yra ypatingai išreiškiama valingais ir laisvais vidiniais aktais, kuriais kreipiasi tiesiog į Dievą. Tačiau visuomeninė žmogaus prigimtis reikalauja vidinius tikėjimo aktus išreikšti išoriniais būdais, religijos srityje bendraujant su kitais, išpažinti savo tikėjimą

mą bendruomeniniu būdu. Pažeidžiama Dievo nustatytoji santvarka ir daroma neteisybė žmonėms, jeigu jiems paneigiama laisvė reikšti visuomenėje savo tikėjimą, kai toks išorinis reiškimas neardo teisėtos viešosios tvarkos. (Tik. laisvė, nr. 3; II, psl. 291).

204. *Ar kas nors turi teisę drausti žmonėms išoriniais būdais garbinti Dievą?* Religiniai veiksmai, kuriais žmonės privačiai ir viešai kreipiasi į Dievą, savo prigimtimi stovi aukščiau už žemišką ir laikiną dalykų plotmę. Todėl net ir pati pasaulietiškoji vyresnybė privalo pripažinti ir remti religinį piliečių gyvenimą. Ji peržengia savo kompetencijos ribą, jeigu kėsinais religinius veiksmus tvarkyti ar trukdyti. (Tik. laisvė, nr. 3; II, psl. 291).

205. *Ar visi žmonės turi poilsio teisę?* Tvarkantiems visuomenės reikalus pirmiausia turi rūpėti, kad kiekvienas užaugęs asmuo turėtų jam deramą darbą ir iš to darbo padarų pragyvenimą. Darbui sąžiningai pasišvėsdami savo talentus, laiką ir jėgas, visi dirbantieji turi teisę gauti poilsio ir laisvalaikio savo šeimyniniam, kultūriniam, visuomeniniam ir religiniam gyvenimui. (Bažn. dab. pasaul., nr. 67; I, psl. 247).

206. *Kaip poilsis naudotinas?* Laisvalaikiai turėtų būti tinkamai naudojami poilsiui, dvasios ir kūno jėgoms stiprinti. Tam tikslui tarnauja mėgstami užsiėmimai, švietimasis, kelionės, plečiant akiratį ir žmonių santykius. Visi šie ir kitokie poilsio būdai individui ir visuomenei yra naudingi, jeigu naudojami krikščioniška dvasia. (Bažn. dab. pasaul., nr. 61; I, psl. 238).

KETVIRTASIS DIEVO ĮSAKYMAS: GERBK SAVO TĖVĄ IR MOTINĄ

207. *Koks yra šeimos tikslas?* Visų šeimos narių, o ypač gimdytojų pareiga ir tikslas — vieni kitus savo pavyzdžiu auklėti krikščioniškam gyvenimui ir krikščioniškai veiklai. Ypač mūsų laikais reikia, kad šeima savo gyvenimu parodytų ir įrodytų moterystės ryšio nesuardomumą bei šventumą, energingai pabrėžtų gimdytojų ir globėjų teisę bei pareigą krikščioniškai auklėti vaikus,

ginti šeimos kilnumą ir jai priklausančią savarankiškumą. Visos krikščioniškos šeimos tesiekia, kad tos teisės būtų apsaugotos valstybės Įstatymais. (Pasaul. apaštala., nr. 11; II, psl. 147).

208. *Kokios yra šeimoje tėvų pareigos?* Vyras ir žmona yra malonės nešėjai ir tikėjimo liudytojai vienas antram, savo vaikams ir kitiems šeimos nariams. Savo vaikams tėvai yra pirmieji tikėjimo mokytojai ir auklėtojai. Tad žodžiu ir pavyzdžiu jie teruošia juos krikščioniškai bei apaštališkai veiklai, išmintingai tepadedą jiems išsirinkti gyvenimo kelią ir ypač rūpestingai tepuoselėja juose pastebėtą dvasinį pašaukimą. (Pasaul. apaštala., nr. n; II, psl. 147).

209. *Kokios yra vaikų pareigos?* Vaikai yra gyvi šeimos nariai, todėl ne tik tėvai privalo rūpintis savo vaikais, bet ir vaikai savo tėvais. Savo gyvenimu vaikai tepadedą tėvams siekti šventumo. Už visa tai, ką gera iš tėvų patyrė, jie teatsilygina dėkingumu, meile ir pasitikėjimu. Vaikai tebūna gailestingi savo tėvams, ypač paliestiesiems vargo ar kokios nelaimės, sulaukusiems senatvės. (Bažn. dab. pasaul., nr. 48; I, psl. 222).

210. *Kokios yra civilinės bendruomenės pareigos šeimai?* Civilinės bendruomenės tvarkytojams ir visai bendruomenei turi rūpėti, kad visa santvarka ne kliudytų, bet padėtų tėvams gerai atlikti savo pareigas. Ne tik šeimoje, bet visose institucijose, skirtose jaunimui, auklėjimas tebūna toks, kad padėtų jaunimui suprasti savo atsakomybę, įžvelgti savo pašaukimą, neišskiriant religinio, pasirinkti gyvenimo kelią. Visiems turi rūpėti, kaip deramai pakelti moterystės ir šeimos supratimo lygį. Pasaulinės valdžios atstovai telaiko savo svarbia pareiga pripažinti, saugoti ir ugdyti tikrąją vedybų ir šeimos prigimtį, rūpintis viešąja dora bei namų židinio gerove. Tėvams turi būti garantuota teisė turėti vaikų ir juos auklėti šeimos globoje. (Bažn. dab. pasaul., nr. 52; I, psl. 228).

211. *Civilinės bendruomenės pareigos vaikams ir jaunimui, likusiems be šeimos globos.* Vaikai ir jaunuoliai lieka be šeimos globos ne iš savo kaltės. Jų ateitis ir da-

bartis turi reikšmės bendruomenei, todėl bendruomenei turi rūpintis jų likimu. Tinkamais įstatymais ir įvairia veikla reikia apsaugti jaunimą nuo blogos įtakos, padėti ne tik kasdieninio pragyvenimo globa bei pagalba, bet ir padėti pasiruošti savarankiškam gyvenimui. (Bažn. dab. pasaul., nr. 52; I, psl. 228).

212. *Pilnutinis vaikų ir jaunimo auklėjimas.* Auklėjimas formuoja asmenį ir jo teisingą sąžinę išvystyti dorines vertybes, įstengti tobuliau pažinti ir pamilti Dievą, žiūrint galutinės savo paskirties ir gerovės tų bendruomenių, kurių jis yra narys ir kuriose vėliau turės atsakingai veikti. Tikrasis auklėjimas turi kreipti ypatingą dėmesį į asmens savybes, lytį, kultūrą ir paveldėtas tradicijas. (Krikšč. aukl., nr. 1; II, psl. 268).

2x3. *Koks yra ypatingas krikščioniškojo auklėjimo tikslas?* Visi krikščionys turi krikščioniškojo auklėjimo teisę. O tas auklėjimas siekia, kad pakrikštytieji, palaipsniui supažindinami su išganymo paslaptimi, vis labiau įsisąmonintų į tikėjimo dovaną, išmoktų, ypač liturgijoje, garbinti Dievą dvasia ir tiesa (Jn 4,23), įprastų tikrai teisiai ir šventai gyventi, kaip nauji žmonės (Ef 4,13). (Krikšč. aukl., nr. 2; II, psl. 269).

214. *Ar visi žmonės turi teisę būti auklėjami?* Visi žmonės, kokia bebūtų jų rasė, padėtis, amžius, dėl savo asmens vertybės turi neliečiamą auklėjimosi teisę, atitinkančią kiekvieno siekiamą tikslą. (Krikšč. aukl., nr. 1; II, psl. 268).

215. *Kas yra pirmieji žmogaus auklėtojai?* Kadangi tėvai yra vaikus pagimdę, jie yra griežčiausiai įpareigoti juos ir auklėti. Todėl gimdytojus reikia laikyti pirmaisiais ir pagrindiniais auklėtojais. Tėvų auklėjimas yra toks svarbus, kad, kur jo nėra, vargiai kas kitas gali jį atstoti. (Krikšč. aukl., nr. 3; II, psl. 270).

216. *Kaip tėvai privalo atlikti šią pareigą?* Tėvų uždavinys yra ugdyti tokią meilę bei pagarbą Dievui ir žmonėms, kuri vaikui padėtų pilnai išsiauklėti asmeniniu ir visuomeniniu požiūriu. Šeima turi būti pirmoji visoms bendruomenėms reikalingų dorybių

mokykla. (Krikšč. aukl., nr. 3; II, psl. 270).

217. *Kokios yra civilinės bendruomenės pareigos auklėjime?* Asmens pilnutinis išsiauklėjimas beveik visada viršija šeimos pajėgumą, tad reikia bendruomenės pagalbos. Todėl, šalia teisių, priklausančių tėvams, kai kurios teisės ir pareigos tenka valstybei. Valstybė privalo įvairiopa rūpintis jaunimo auklėjimu: saugoti tėvų ir kitų auklėtojų teises bei pareigas ir jiems padėti; kai tėvų ir kitų bendruomenių pastangos yra nepakankamos, vadovaujantis pagalbos principu, imtis auklėjimo darbo, atsižvelgiant į teisėtus tėvų pageidavimus; pagaliau, kiek reikalauja bendroji gerovė, steigti mokyklas ir kitokias auklėjimo įstaigas. (Krikšč. aukl., nr. 3; II, psl. 271).

218. *Kokios yra Bažnyčios pareigos auklėjime?* Auklėjimas yra ypatinga Bažnyčios pareiga dėl to, kad ji turi visiems žmonėms rodyti išganymo kelią, perteikti tikintiesiems Kristaus gyvenimą ir nuolatos rūpintis jiems padėti, kad pasiektų to gyvenimo pilnatvę. Bažnyčia padeda visoms tautoms puoselėti pilnutinį asmens išvystymą, kelti žmonių bendruomenės gerovę ir kurti vis žmoniškesnį pasaulį. (Krikšč. aukl., nr. 3; II, psl. 171 - 172).

279. *Kokiais būdais Bažnyčia atlieka šią auklėjimo pareigą?* Šalia bendrų auklėjimo priemonių Bažnyčia turi ir savų. Pirmiausia tokia priemonė yra katekezė, tai yra tikėjimo mokymas, Kristaus dvasios vadovaujamo gyvenimo stiprinimas, mokymas ir pratinimas sąmoningai ir aktyviai dalyvauti liturgijoje, skatinimas apaštalavimo veiklai. Bažnyčia stengiasi sukilinti ir kitas auklėjimo priemones, pvz. mokyklas, organizacijas, įvairius dvasios bei kūno kultūros šaltinius ir būdus. (Krikšč. aukl., nr. 4; II, psl. 272).

220. *Mokykla. Mokyklos reikšmė auklėjime.* Tarp visų auklėjimo priemonių ypatinga vieta tenka mokyklai, kuri, savo paskirtimi patvariai ir rūpestingai vykdydama proto galias bei brandindama sugebėjimą spręsti, veda į iš praeities paveldėtą kartų kultūros lobyną, ugdo vertybių nuovoką, paruošia profesijai. Suvesdama į artimą

pažintį skirtingų sugebėjimų ir skirtingos padėties mokinius, mokykla padeda pagrindus vieni kitų supratimui. Mokykla yra tarsi centras, sujungiantis šeimas, mokytojus, įvairias kultūras, politines bei religines organizacijas, valstybinę bendruomenę ir visą žmonių. (Krikšč. aukl., nr. 5; II, psl. 272-273)-

221. *Kas yra katalikiška mokykla?* Katalikiška mokykla yra tuo būdinga, kad stengiasi sukurti evangelinės laisvės ir meilės dvasia alsuojančią mokyklinę bendruomenės aplinką, padėti jaunuoliams tobulinti tą asmenybę, kokia jie tapo, priimdami krikštą, ir pagaliau visą žmogišką kultūrą sieti su išganymu, kad mokinių išsilyjamos žinios apie žmogų ir gyvenimą būtų apšviečiamos tikėjimu. (Krikšč. aukl., nr. 8; II, psl. 275).

222. *Ar mūsų laikais katalikiška mokykla turi reikšmės?* Katalikiška mokykla, deramai prisiderindama prie laiko pažangos, išmoko savo auklėtinius sėkmingai kelti žemiškosios bendruomenės gerovę ir tarnauti Dievo karalystės plitimui. Katalikiška mokykla gali labai sėkmingai padėti Bažnyčios ir žmonių pasaulinės bendruomenės naudingam pokalbiui. Ji tebėra labai svarbus veiksnys ir dabartiniame pasaulyje. (Krikšč. aukl., nr. 8; II, psl. 276).

223. *Ar Bažnyčia turi teisę steigti ir palaikyti savas mokyklas?* II Vatikano susirinkimas iš naujo pabrėžia Bažnyčios teisę, jau iškeltą daugelyje jos mokačiosios vadovybės dokumentų, laisvai steigti ir tvarkyti bet kokio pobūdžio ir laipsnio mokyklas. Jis kartu primena, kad tos teisės naudojimas paprastai prisideda prie sąžinės laisvės, tėvų teisių gynimo ir prie kultūros pažangos. (Krikšč. aukl., nr. 8; II, psl. 276).

224. *Kaip Bažnyčia ir visi jos nariai turi padėti jaunimui lankyti nekatalikiškas mokyklas?* Yra griežta tėvų pareiga sudaryti sąlygas ar net reikalauti, kad jų vaikų religinis paruošimas vyktų greta su pasauliniu pasiruošimu. Labai yra vertintinos tos pasaulinės vyriausybės ir bendruomenės, kurios padeda šeimoms visose mokyklose taip auklėti vaikus, kaip reikalauja tėvų religi-

niai ir doriniai įsitikinimai. Kunigai ir pasauliečiai katalikai privalo panaudoti visas galimybes ir progas žodžiu bei gyvenimo pavyzdžiu, kad nekatalikiškų mokyklų mokiniams suteiktų ir krikščioniškojo mokslo žinių bei parodytų praktišką krikščionišką gyvenimą. (Krikšč. aukl., nr. 7; II, psl. 374-375)-

225. *Ar tėvai turi pareigą rūpintis katalikišku vaikų auklėjimu, jeigu vaikai lanko nekatalikiškas mokyklas?* Bažnyčia primena tėvams jų griežtą pareigą sudaryti visas sąlygas arba net ir reikalauti, kad jų vaikai, lanką nekatalikiškas mokyklas, galėtų naudotis teikiama krikščioniškojo auklėjimo pagalba ir kad krikščioniškasis pasiruošimas eitų lygiai su pasauliniu pasiruošimu. (Krikšč. aukl., nr. 7; II, psl. 275).

226. *Ar tėvai turi teisę parinkti savo vaikams mokyklą?* Tėvai, kuriems vaikų auklėjimas yra pirmoji pareiga ir neliečiama teisė, privalo turėti visišką laisvę parinkti savo vaikams mokyklas. Todėl valstybės valdžia, kurios uždavinys yra saugoti ir ginti piliečių teises, laikydamasi teisingumo principo, turi rūpintis taip paskirstyti švietimui skirtas lėšas, kad tėvai galėtų iš tikrųjų laisvai, sekdami savo sąžine, parinkti savo vaikams mokyklas. (Krikšč. aukl., nr. 6; psl.

273)-

227. *Ar katalikai tėvai privalo leisti savo vaikus į katalikiškas mokyklas?* Bažnyčia primena katalikams tėvams pareigą, kada tik gali ir kur gali, leisti savo vaikus į katalikiškas mokyklas, jas pagal išgales remti ir su jomis bendradarbiauti savo vaikų gerovei. (Krikšč. aukl., nr. 8; II, psl. 277).

228. *Ar reikia remti katalikiškas mokyklas?* II Vatikano susirinkimas karštai ragina ganytojus ir visus tikinčiuosius nesigailėti jokių aukų katalikiškoms mokykloms remti, kad jos galėtų vis geriau atlikti savo uždavinį, o ypač aptarnauti tuos, kurie stokoja medžiaginių gėrybių, arba kuriems trūksta šeimos paramos bei meilės, arba kurie gyvena be tikėjimo dovanos. (Krikšč. aukl., nr. 9; II, psl. 277).

229. *Ko reikalaujama iš mokytojų katalikiškose mokyklose?* Mokytojai teatsimena,

kad daugiausia nuo jų priklauso katalikiškosios mokyklos pajėgumas vykdyti savo tikslus ir planus. Todėl jie tebūna rūpestingai pasiruošę, su reikiamu religiniu ir pasauliniu mokslu, gerai susipažinę su savo laiko pedagogika. Meilės ryšio jungiami tarpusavyje ir su mokiniais, pilni apaštališkosios dvasios, savo gyvenimu bei mokymu tebūna Kristaus Mokytojo liudytojai. Ypač tesistenčia bendradarbiauti su tėvais. Kartu su jais visame auklėjimo darbe teatsižvelgia į lyčių, skirtumus ir Dievo apvaizdos joms skirtą vaidmenį šeimoje bei visuomenėje. Tesistenčia ugdyti pačių mokinių iniciatyvą. Jiems baigus mokyklą, ir toliau tepadedą savo patarimais, draugyste ir net sukurtomis ypatingomis draugijomis, pasižyminčiomis tikra Bažnyčios dvasia. (Krikšč. aukl., nr. 8; II, psl. 276).

230. *Kitos valstybės pareigos mokyklooms.* Valstybės uždavinys yra taip pat žiūrėti, kad visi piliečiai galėtų deramai pasinaudoti kultūrinėmis gėrybėmis ir būtų gerai paruošti atlikti pilietines pareigas bei naudotis pilietinėmis teisėmis. Tad ji privalo saugoti atitinkamo vaikų auklėjimo mokykloje teisę, kontroliuoti mokytojų tinkamumą ir mokslo lygį, rūpintis mokinių sveikata ir plėtoti švietimo veiklą. Tačiau, tai darydama, ji privalo laikytis pagalbos principo ir vengti bet kokio mokyklų monopolio, kuris prieštarauja asmens teisėms, kultūros pažangai bei sklidimui.

II Vatikano susirinkimas ragina Bažnyčios narius, kaip valstybės piliečius, padėti surasti tinkamus auklėjimo metodus, sukurti pažangią švietimo programą, ruošti mokytojus, sugebančius gerai auklėti jaunimą, ateiti į talką visam mokyklų darbui, pirmiausia jose teikiamam doriniam auklėjimui. (Krikšč. aukl., nr. 6; II, psl. 273-274).

• **Princeton univ. religijos tyrimų centras skelbia, kad JAV-se katalikų procentas nuo 1947 m. paaugo iš 20% iki 29% visų gyventojų, tuo tarpu protestantų sumažėjo iš 69% iki 59%. Katalikų padidėjimo priežastis: gausesni gimimai ir meksikiečių imigracija.**

TIKĖJIMO NEAIŠKUMAI (VII)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Daug pasitarnavo žmonijai, kas išrado stiklą. Įstabi tai medžiaga, nes sulaiko visa kita, bet praleidžia šviesą. Ji griežtai pastoja kelią ir vėjui, ir vandeniui, ir vabzdžiui, ir orui, ir bet kokiai drėgmei, ir vagies rankai, neįkandama jokiai ėdančiai rūgščiai ir deginančiam šarmui, bet, būdama šviesos draugė, visada leidžia praeiti mūsų žvilgsniui. Kur tau! Ne tik leidžia jam praeiti, bet kaip įmanydama talkina: tinkamai sudėta į lęšius, tam žvilgsniui pritraukia daiktus, kurie toli, didina tuos, kurie maži, net paprasta akimi neįžvelgiami, dargi juos tiksliai užfiksuoja paveikslu nebedingstančiam prisiminimui, kaip matome iš teleskopo, akinių, mikroskopo, fotogarfijos aparato.

Bet stiklas kartais apsineša. Tada per jį šviesa eina nebe taip ryškiai; reikia nuvalyti.

Prasmingai ir tikėjimas vadinamas šviesa, kaip rodo Kristaus žodžiai įvairiose evangelijos vietose. Mūsų dvasios stiklus, pro kuriuos ji eina, kartais tartum apneša religiniai neaiškumai. Dėl jų ta tikėjimo šviesa darosi mažiau ryški. Jau per keletą šio žurnalo numerių tie neaiškumai valyti. Buvo raštu pateikti religinėje sueigoje mergaičių, bet aktualūs visiems. Išskaičiuoti 1978 m. 9 nr. Gal jų išsitiesęs nagrinėjimas kai kam jau net įkyrėjo. Čia bus paliesti paskutiniai du klausimai: vienas apie mirtį, antras apie bažnyčios puošmenis.

Kodėl mano draugas (jauno vyro vardas) mirė? Prieš porą metų mano dėdė mirė automobilio katastrofoje. Kodėl jam reikėjo taip mirti?

Iš paties klausimo tono ryšku, kad jame į artimo asmens nelauktą mirtį žiūrima ne tik kaip į blogybę, bet ir lyg skaudžią neteisybę. Reikia pripažinti, kad toks reagavimas žmogui normalus ir suprantamas. Tačiau ne visa, kas normalu, yra gilu, pasiekta iki galo. Tai galime matyti iš aibės pavyzdžių. Sakysime, vaikui normalu būti mažam, bet nenormalu iš mažumo neišeiti, neaugti. Arba, kol kitaip nežinota, buvo nor-

malu žvelgti į žemę kaip visatos centrą, apie kurį sukasi saulė, žvaigždės ir visa kita. Bet būtų nenormalu taip žiūrėti po to, kai Galilėjas ir Kopernikas parodė, jog yra kitaip.

Panašiai sakyтина, kad normalu anuo būdu apie mirtį pagalvoti, bet nenormalu prie šio galvojimo likti, jame sustingti, iš tokio neišaugti į kitokį. Būti mirties paimtam iš žemės daugumai gyvųjų atrodo blogybė. Bet tie, kuriems pasitaikė būti jau tartum peržengus mirties slenkstį ir grįžti atgal, į ją žiūrėjo kaip gėrybę. Paskutiniuoju metu imta moksliskai rinkti liudijimus žmonių, kurie išgyveno mirtį ir paskui galėjo apie tai papasakoti, nes buvo atgaivinti. Pavyzdžiui, daug tokių liudijimų yra išstudijavęs dr. Raimundas A. Moody. Sutelkti jo knygoje *Life after Life* (ir tęsinyje *Reflections on Life after Life*). Vieni tų žmonių net gydytojų jau laikyti kliniskai mirusiais, kiti buvo mirštantys susisiekiimo katastrofoje ar kitaip patekę į mirties glėbį, bet paskui nelaukta atgijo. Jie pasakoja, kaip, tartum kokie stebėtojai iš šalies, staiga pamatę save pačius, tiksliau — savo pačių kūną, ir kas su juo buvo daroma. Sakysime, negyvai trenkti automobilio nelaimėje mato, kaip jų kūnas imamas iš sudaužytos mašinos ir dedamas ant neštuvų, prigėrusieji — kaip jų kūnui, ištrauktam iš vandens, daromas dirbtinis kvėpavimas ir t.t.

Tie asmenys visi kaip vienas sako likę ir toliau gyvi, puikiai gyvi, matę, kas aplinkui dėjos, nors ne kūno akimis, ir, nors iš savo kūno išėję, nesijautę, kad būtų buvę vien dalis, bet savo pačių visuma. Kad tai ne įsivaizdavimas, aišku iš to, jog jie vėliau galėjo tiksliai papasakoti, ką darė gydytojai ir slaugės, nors savo kūno akimis jiems to matyti buvo neįmanoma.

Anie asmenys, grįžę, sakytum, iš anapus mirties slenkščio; pasakoja buvę pilni neapsakomo lengvumo, apimti įstabiai malonaus jausmo, supami džiugios ramybės ir, svarbiausia, susitikę neišreiškiamo gerumo šviesos būtybę, kuri tartum koks magnetas traukė į save. Todėl negalėjo suprasti, kam stengiamasi juos grąžinti į skurdų žemės gyvenimą. Daugelis buvo tiesiog priekaištin-

gai nepatenkinti, kad gydytojai, slaugės ar kiti juos iš anos laimingos padėties ištraukė atgal. Ir visi dabar suvis kitaip žiūri į mirtį, jos visai nebebijo, nes iš savo pačių be galo mielos patirties žino, kad žmogus lieka gyventi ir toliau, tik dar apimliau, džiugiau ir laimingiau.

Kaip sakyta, artimo asmens mirtis, ypač nelaukta, žmogui pasirodo kaip blogybė. Daug ką duotume, kad galėtume jį susigrąžinti. Bet iš anų surinktų liudijimų, kurių vis gausėja, darosi aišku, kad šis nuo mūsų atsiskyręs artimas asmuo, remdamasis savo paties patirtimi, į mirtį žiūri jau visai kitaip, negu mes. Į susigrąžinimo pastangas labai skersakiuotų, nes tai reikštų norą skurdinti jo neišsakomai džiugią savijautą ir išgyvenamą laimę. Todėl mums būtina pataisyti savo galvojimą apie mirimą. Jau duotu pavyzdžiu, antai žemė mums atrodo stovinti vietoje, o saulė dieną ir žvaigždėtas dangaus skliautas naktį — besisukantys aplink. Bet, pamokyti astronomų, žinome, jog yra kitaip, todėl prie to pirmo išpūdzio neliekaime, bet jį patiksliname teisingu galvojimu. Taip ir su artimo asmens mirtimi: pirmasis, netikslus išpūdis turi būti pataisytas teisingo galvojimo, grindžiamo pro mirties vartusėjusių patirtimi, kuri vien patvirtina tai, ką apie mirimu pradedamą tikrąjį gyvenimą skelbia krikščionių religija.

Kai kuriems atrodo skaudi neteisybė, jei miršta jaunas žmogus, ypač jei dar buvo puikaus charakterio ir doro gyvenimo. Bet iš kur žinome, kad čia su mirtimi nėra kaip tik atvirkščiai: kad ji tam asmeniui — didelė Dievo geradarybė? Šv. Rašto Išminties knygoje yra šie svarūs žodžiai apie anksti mirštantįjį teisųjį: "Kadangi stengėsi patikti Dievui, buvo jo mylimas; kadangi gyveno tarp nusidėjėlių, buvo perkeltas, pastvertas, kad blogis nepakeistų nusistatymo ir klasta neapgautų sielos. Juk niekybės žavesys pritemdo gėrį ir geismo sukūrys parpuldo nekaltą dvasią. Viešpats, jį pamėgęs, paskubėjo atimti iš supančios blogybės" (4, 10–14).

Visa žinančiam Dievui kaip ant delno išrašyti kiekvieno žmogaus ateities keliai.

Gal jis matė, kad tas tiesaus ir doro būdo jaunas asmuo vėliau gyvenime būtų nuėjęs kreivais keliais ir amžinai žuvęs? Juk gyvenimas liūdnai patvirtina anų išminties žodžių tiesą apie geismo sukūrį, parpuodantį nekaltą sielą, ir apie niekybės žavesį, pritemdantį dvasios akiai gėrį. Todėl jei Dievas pasiima į dangų jauną žmogų, kuris vėliau būtų išstatęs save amžinai pražūčiai ir užtrenkęs sau dangaus vartus, ar į tai turime žiūrėti kaip skriaudą ir neteisybę, o ne Viešpaties palankumą ir geradarybę? Kol mes nežinome kurio nors asmens galimos ateities ir kiekvienam savos prigimties bei sielos gelmių paslapties (ir to žemėje iš savęs nežinosime niekada), tol galime smarkiai prašauti pro šalį, sverdami Dievo kelių tikslumą šio žmogaus požiūriu.

Kai kas gal paklaus: o kodėl Dievas negalėtų ateiti tokiam žmogui į pagalbą, kad vėliau kreivais keliais nenuieitų, užuot gelbėjęs nuo tų kreivų kelių ankstyva mirtimi? Atsakymas galėtų būti dvejopas, geriausiai irgi paklausiant. Viena, kaip bus tada, jeigu žmogus tą Dievo duodamą pagalbą atmes? Kiek kartų mes tai padarome! Antra, ar ilgėsnis gyvenimas būtinai daugiau vertas už trumpesnį? Ta pati Išminties knygos vieta duoda apie šį dalyką porą pravarčių atsiminti dėsnių: "Amžiaus garbingumas nepriklauso nuo jo ilgio ir nėra matuojamas metų skaičiumi. Tie iš žmonių yra žilagalviai, kurie protingi; tie pasiekę ilgo amžiaus, kurie dorai gyvena". Ten prijungtas ir gražus sakinyss, Bažnyčios dažnai imamas minint jaunystėje mirusį šventąjį: "Greitai pasidarys tobulas, trumpu laiku nuveikė ilgų metų darbą". Ar mus liūdina, jei kas sparčiais žingsniais veikia pasiekia tikslą, prie kurio kiti šiaip taip prisivelka per ilgą laiką? Iš tikrųjų reikėtų gailėtis ne šio, o anų kitų. Kai kurie turbūt jaučiame, kad sakyti šventosios knygos žodžiai verčia aukštyne kojomis mūsų turimą pažiūrą į pačią žmogaus gyvenimo paskirtį žemėje. Ir ją pravartu pataisyti.

Trims žmonėms lemta gyvenime jaustis saugiai, be baimės, visiškai pasitikint kitu: kūdikiui ant motinos rankų, mylimajai ša-

lia mylimojo ir mirties valandą žengiančiam pas savo dangaus Tėvą. Taip žmogui jaustis lemta. Bet šiuo trečiuoju atveju ne visi taip jaučiasi, net ne visi iš tų, kurių kaktą yra paženklinęs krikšto vanduo ir savo nėsama malone padaręs mylimais to Tėvo vaikais. Iš dalies tai suprantama. Kiekviena gyvybė, ir kūno, yra brangus turtas. Todėl kūnas iki paskutiniosios kovoja jį išlaikyti. Tai gamtos dėsnis. Bet Atpirkėjas nurodo ir kitą dėsni: jog kviečio grūdą atneša vaisių tik tada, kai krinta į žemę ir miršta. Mirdama sėkla pereina į naują, gausesnę gyvybę. Ir žmoguje Kūrėjo įdiegta gyvybės sėkla kūno mirtimi pereina į būties gausą. Šis dėsnis įgalina krikščionį priimti mirtį drąsiai ir viltingai.

Kodėl bažnyčia turi būti tokia materialinė? Viskas papuošta auksu, aukštomis lubomis ir visokiais nereikalingais daiktais.

Bažnyčia čia, kaip visiems aišku, suprantamas pastatas, Dievo garbinimo vieta, o ne visuomeninė institucija, Kristaus Sužieduotinė, irgi tuo pačiu žodžiu išreiškiama, tik tada paprastai rašoma didžiąja raide.

Gal geriausia pradėti aiškintis nuo to, kas bažnyčios pastate aukščiausia — lubų. Jos bažnyčioje aukštos, šalia kitų priežasčių, ir vienu praktišku sumetimu: kad viduje lengvai nepristigtų gero oro. Dalis bažnyčių, kaip žinome, nuo sena buvo garsios šventovės, į kurias ir šiandien tebeplaukia didžiulės maldininkų minios: į vienas ypatingų švenčių dienomis, į kitas per ištikus metus. Pavyzdžiui, gražiosios viduramžių katedros pietinės Prancūzijos ir šiaurinės Ispanijos miestuose buvo didele dalimi pastatytos kaip kokios pakelės stotys iš daugelio Europos kraštų būrių būriais keliaujantiems piligrimams į garsiąją Kompostelos šventovę, kur nuo ankstyvųjų šimtmečių šventai gerbiami apaštalo Jokūbo palaikai. (Mums, lietuviams, šv. Jokūbas nėra taip jau savas, bet ispanų, prancūzų ir net anglų jis didžiai pamiltas, kaip rodo šitose tautose labai populiarius krikšto vardas Santiago, Jacques, James su mažybiniais Jim ir Jimmy).

Didžiuma tų maldininkų buvo apstaus tikėjimo, bet skurdaus turto. Daugelis trau-

kė nešini vien ryšulėliu maisto. Todėl bažnyčia buvo ne tik vieta melstis, bet ir glaus-tis nuo šalto ar lietingo oro. Žemų lubų pas-tate prigužėjusiems ir liekantiems žmonėms būtų veikiai pasidarę nepakeliamai tvanku ir trošku. Tai būtų kliudę pačią maldą. To-dėl kritikuoti bažnyčios dėl aukštų lubų ne-dera; reikėtų peikti, jei jos būtų žemos.

Žmogus taip pat nenorėjo, kad tos aukš-tos lubos bažnyčioje būtų kaip daržinės ar fabriko, nes tai per daug brangi jo širdžiai vieta. Su šia mintimi pereiname prie klaus-i-me priekaištingai minimo bažnyčios puoši-mo aukso ir "visokiais nereikalingais daik-tais". Anie piligrimai yra kiekvieno tikin-čiojo paveikslas; jų keliavime į šventovę tartum matome save pačius, keliaujančius per gyvenimą į Dievą, kurio nerimastingai (nors daugiausia nesąmoningai) ilgisi mūsų širdis, nes yra iš jo išėjusi ir į jį panaši. Tad šventąją kelionę, apskritai ėjimu į bažnyčią, išreiškta giliausia žmogaus būtis. Šventovė, į kurią vyksta, yra vaizdas Dievo, į kurį gy-vendamas keliauja. Todėl tikinčiajam sava-i-me norisi bažnyčios pastate matyti atsispin-dint trupinėlių Dievo prakilnumo, grožio, harmonijos. Kadangi tie bruožai dieviškiau-siai perteikiami meno, Bažnyčia visada rū-pestingai kvietėsi į savo maldos vietas jo šakas: architektūrą, tapybą, skulptūrą, audi-mą, muziką.

Ar turime peikti žmogų, jei jaučia, kad bažnyčios pastatas — Dievo buveinė šia pus- — turėtų kiek panėšėti į Viešpaties buveinę anapus, kur jis gyvena, supamas šventųjų ir angelų, laukdamas mūsų tikrai puošniame dangaus dvare? Tą panašumą jaučiai kuria šventųjų ir angelų paveikslai, įvairūs orna-mentai. Kaip juos būtų galima vadinti "ne-reikalingais daiktais"? Privalu atsiminti ir tų daiktų praktišką pusę. Ankstyvaisiais am-žiais daug kas nemokėjo skaityti, o jei kurie ir mokėjo, tai, prieš Gutenbergui išrandant spaudą, dėl brangumo knygos buvo baisiai retos. Didelei žmonių daliai rašinys apie Dievą ir jo amžinąsias tiesas, dargi puikiai iliustruotas ir lengvai net beraščio skaito-mas, buvo bažnyčios pastatas su savo statu-lomis, paveikslais, spalvoto stiklo vitražais,

puošmenimis ir šventaisiais simboliais. Tai ypatingai vaizdu jau minėtose viduramžių katedrose, kurios ir šiandien žavi kaip meno perlai. Ten gali matyti paveikslais ir figū-romis išrašytas tiesas apie Dievą, pasaulį, žmogų, nupieštą visą šventąją istoriją, nuo mūsų pirmųjų tėvų, išeinančių iš Kūrėjo rankų rojaus sode, iki pat amžių pabaigos, kada visa žmonija stoja prieš Dievą Pasku-tiniame teisme...

Mąstančiai dvasiai taip pat atsiskleidžia, kad bažnyčios pastatas ne tik vaizduoja Die-vą, bet išreiškia ir patį žmogų — jo elgesį su Viešpačiu. Juk kai du asmenys darosi vie-nas antram brangūs ir ima būti rišami stip-rios meilės, tas ryšys savaimingai išsireiškia dovanomis. Mylinčiam asmeniui džiugiai duodama, kas turima geriausia ir brangiau-sia (įskaitant save patį). Atpirktuosius krikščionis jungia su Atpirkėju gilios, dė-kingos meilės ryšys: ir dėl to, ką yra jiems padaręs savo įsikūnijimu bei mirtimi, ir kad kaip svečias gyvena jų šventovėse, ir kad savo malonės syvais neša jiems antgamtinę gyvastį, ir kad jų sudaromą Bažnyčią išsirin-kęs sužieduotinė. O kur toji meilė savaimin-giau gali išsireikšti dovanomis, jei ne bažny-čios pastate, kuris yra ir Kristaus buveinė, ir jo Sužieduotinės paveikslas?

Kur mylima, ten matas yra ne reikalin-gumas, bet žavumas. Pavyzdžiui, nuotakai gryo reikalo požiūriu tikrai nėra reikalin-ga būti pasipuošusiai: ji legaliai taptų žmo-na ir vilkėdama paprastais, net sulopytais darbo drabužiais, sukvietusi svečius į bet kokią pašiūrę. Bet taip nedaroma. Taip pat, rodosi, niekas nesako, kad nuotakos puoši-mo ir apdovanojimo paprotys būtų materia-listinis. Atvirkščiai, materializmą reikėtų prikišti tiems, kurie nuotakai būtų šykštūs, dėl puošimo rauktytų ir dovanų gailėtųsi. Todėl ir mylintis bažnyčios puošimas anaip-tol nėra materialistinis; tai veikiau materia-lizmo priešingybė.

Kreivokai žiūrintys į bažnyčios papuo-šalus nurodo, kad į juos sudedamus pini-gus būtų verčiau atiduotas vargšams. Kreip-ti dėmesį į pagalbą vargstantiems tikrai gir-tina ir pačios Bažnyčios praktikuojama. Lab-

REIKIA ĮEITI PRO ANKŠTUS VARTUS

CHIARA LUBICH

"Pasistenkite įeiti pro ankštus vartus! Sakau jums, daugelis bandys įeiti, bet neįstengs" (Lk 13,24). Taip Jėzus atsako vienam žydui, kuris jį klausė: "Ar maža bus išgelbėtų?" (Lk 13,23). Tarp žydų buvo tam tikro pesimizmo amžinojo išganymo atžvilgiu. Vienas jų pirmajame šimtmetyje po Kristaus rašė: "Aukščiausiasis iš meilės sutvėrė šį pasaulį daugeliui, bet busimajį — mažai kam. Daugiau yra tų, kurie pražus, negu tų, kurie išsigelbės, nes ir banga yra didesnė už lašą". Galimas dalykas, kad ir tas žydas, kuris kreipėsi į Jėzų, buvo tos nuomonės ir tos aplinkos įtakoje.

Jėzus, kaip ir kitais atvejais, nesileido į diskusijas ir tiksliai nepasakė, ar bus mažai ar daug tų, kurie bus išgelbėti. Jis verčiau kviečia rimtai pasiryžti. Taip ir šiandien jis nenori, kad mes labai svarstytume ir speku-liuotume, ar bus daug išganytų. Mes turime pasiryžti veikti — įeiti pro siaurus vartus. Ką tai reiškia? Jėzaus minimi vartai veda į mesijaniškos puotos salę, t.y. į dangų. No-

darai tikinčiųjų sudedamos didelės sumos. Nemaža kilnių vyrų ir moterų pasišvenčia kone išskirtinai tarnauti varguoliams. Tad rūpinimuisi neturtėliais negalima nepritarti. Bet negalima nenurodyti ir vieno fakto apie sakančius, jog bažnyčios puošmenims skiriamus pinigus verčiau skirti vargšams: jie sėdi viename suole su ne taip jau garbingu asmeniu — Kristaus išdaviku Judu. Matydamas, kaip viena moteris iš padėkos Kristui išpylė ant jo kojų brangių kvepalų, jis kalbėjo: "Kam tas eikvojimas? Tuos kvepalus buvo galima brangiai parduoti ir pinigus išdalyti vargšams". Viešpats Kristus moters nepapeikė, bet užstojo ir net pridėjo, kad visame pasaulyje, kur tik sklis evangelija, bus pasakojama jos atminimui, ką padarė. Todėl reikia galvoti, kad Kristus neturi noro peikti ir puošiančių bažnyčią, nes tuo jie išreiškia savo dėkingą meilę.

rint ten patekti, reikia eiti pro siaurus vartus, kuriuos šeimininkas, tau nenumatant, gali uždaryti. Mūsų šioje žemėje turimas laikas yra labai trumpas. Jis nepermaldaujamai baigsis. Dėl to reikia stengtis ten įeiti, atsiversti prie Dievo, kol dar nevēlu. Norint tai padaryti, reikia pakelti gyvenimo kentėjimus, reikia juos kantriai priimti. Reikia pernešti daugybę bandymų, kaip evangelija reikalauja — reikia įeiti pro siaurus vartus.

Kai kas gal pagalvos, kad Jėzus, nurodydamas "siaurus vartus", norėjo, kad tikintieji praktikuotų griežtus asketinius atgailos darbus, kad plaktų savo kūną, ilgai pasninkautų. Tai gali vykdyti tik labai maža saujelė žmonių. Bet Kristus to nereikalauja. Kristų sekame, eidami siauru keliu, jeigu išsižadame savęs ir nešam savo kryžių. Tai tokia yra Dievo valia. Tas kelias nėra lengvas, bet juo gali eiti visi. Bet juk girdėjome, kad "daugelis neįstengs" (Lk 13,24). Ir Mato evangelija kalba apie ankštus vartus "Įeikite pro ankštus vartus, nes erdvūs vartai ir platus kelias veda į pražūtį, ir yra daug juo einančių. Kokie ankšti vartai ir koks siauras kelias veda į gyvenimą! Tik nedaugelis jį atranda" (Mt 7,13-14).

Jėzus čia kviečia, kad elgtumės krikščioniškai, kaip reikalauja evangelija. Kad būtume skaistūs, neturtingi, gailestingi, taikos nešėjai, romūs, ištroškę teisybės, pasiryžę pakelti persekiojimus, kaip reikalavo kalno pamoksle. Tuos žodžius, kuriuos citavome, randame pamokslo pabaigoje. Jėzus nori, kad nugalėtume patogaus gyvenimo pagundą, kad kantriai neštume savo gyvenimo kryželius. Jei esame pavojuje kristi į vidutiniškumą, jis ragina imti siaurą kelią. Žodžiu — Jėzus nori, kad gyventume pagal evangeliją. Tai sunkus uždavinys, bet reikia jį atlikti, nes evangelija yra kelias, vedantis į gyvenimą.

*Iš italų kalbos išvertė
kun. Antanas Sabas*

PER DEVYNIOLIKA DIENŲ KARTU (II)

AL. LIKANDERIENĖ

Važiuojam iš Romos per Assisi į Florenciją. Assisi miestelyje — dviejų valandų stabtelėjimas. Paleido iš autobuso, ir mes tekini į vieną bažnyčią, į kitą katedrą, bėgam į kalną, bėgam į pakalnę. O ten viršų — Šv. Klaros vienuolynas. Bėkim. Na, gal jau nebebėkim. Atlaidai bus tie patys, o atpasakoti visko vis tiek neatpasakosim, kas matė — matė, o kas nematė — mūsų pasakojimai nieko nepadės.

Florencijoje prieš pietus apžiūrime miestą: Giotto varpinė, katedra, muziejus, Akademija, kur didelėje salėje stovi Dovydas, iškaltas iš vieno gabalo marmuro. Čia ne tas Dovydas, kuris nugalėjo Galijotą. Čia Dovydas — žmogus. Žmogus, kurio fizinė jėga turi paklusti protui; žmogus, iš kurio akių turi išskaityti: mesti akmenį, ar dar palaukti? Visa meno akademija — Dovydas ir dar Dovydas, šaltas, marmurinis, be rūbų. Tačiau čia Dovydas visur vaizduoja žmogų, kuris ant savo pečių neša visą pasaulį. Žmogų, kuris stengiasi išsiveržti iš jį supančios fizinės aplinkos, kurio fizinė jėga paklusta protui.

Per pietų pertrauką radome laiko nueiti ant seno tilto, kur krautuvėse vien tik aukšas. Venecijos atodūsių tiltas neprilygo mano dūsavimams ant šio Ponte Vecchio. Norai labai dideli, ir vienas daiktas gražesnis už kitą, tačiau piniginių nebuvo pritaikyta mano norams.

Vakare, sumokėdami dar po 12.000 lyrų, išvažiavome į tipiską italų kavinę. Italų orkestras stengėsi įtikti "amerikiečiams" ir grojo rock muziką, įmaišydami keletą polkų. Pagrojo tik dvi ar tris itališkas dainas. Apvažiavome Florenciją nakties metu, užvažiavome į kalną, kur stovi bronzinis Dovydas, tačiau po Čikagos, Niujorko ar kitų didžiųjų Amerikos miestų, apšviesta Florencija ar Venecija, Miunchenas ar Baden Badenas didelio įspūdžio nepadarė.

Venecijos centrą iš Piazza di Roma pasiekėm laivu per didįjį kanalą — Gran Ca-

nale. Šv. Morkaus aikštėje labai apgailestavau, kad neturiu lietsargio. Balandžių tiek daug, kad galima jiems beveik ant uodegos užlipti. O ir nelaimių pasitaiko! Neišsiaiškinsi paskui su balandžiu, kas čia kaltas, o ir "mama mia" nieko nepadės. Vis dėlto nelaimių buvo išvengta. Plaukioti gondola atsisakiau. Reikėjo muzikos, romantikos, o dabar čia — dienos metu... be to, ir vanduo buvo toks pasišiaušęs, banguotas.

Įpratome važiuoti autobusais. Jau nebereikėdavo klausti, kuris čia, o kuris ten. Ir vietos autobusuose buvo visada tos pačios. Nuo Romos turėjome vokiečių kompanijos autobusus ir vokiečius gidus. Mūsų gidas Hugo, jaunas simpatingas vyras, angliškai kalbėjo labai prastai. Mes jį vadinom — "mūsų kančia". Aiškino jis mums, kad čia auga "lemonen, citronen, olivi and all other treeses" (vietoje trees) ir kad tai yra jo "chop" (vietoje job), o labiausiai man patiko jo vertimas iš vokiečių kalbos: "Who is going by boat no?"

Vakare pasiekėm d'Esenzano miestelį ant Lago di Garda kranto. Pirmasis autobusas rado vietos viename viešbutyje, o mes važiuojam į kitą. Mūsų viešbučio vardas buvo Hotel Europa. Kambarys palubėj. Atidarius langą, matai stogą ir kitą ežero krantą. Išėjome su Birute ant ežero kranto ir bum-bam, kad toks baisus kambarys. Jau ir bendrakeleiviai nutarė, kad čia pats blogiausias viešbutis. Mums taip bebumbant, ateina dvi ponios iš pirmojo autobuso (jie rodos gavo geresnį viešbutį). "Na, tai kaip, ar patenkintos kambariu?" Kaip tyčia, rado ko paklausti! "O jei ir nepatenkintos, tai ką jūs mums padėsit?" — atsikirtau. "Einam iš čia, einam iš čia", patraukė viena kitą už rankovės ir nuėjo, lyg mes būtume raupsuotos. Taip ir baigėsi pažintis. Vakare susimetėm į mūsų kambarį nuotaikos pataisyti. Vietos nedaug — viena kėdė, o ir ta pati jau užimta. Rangomės ant lovų, kaip kam patogiau. "Sėsk, žmogau, ant lovos, ko gi muis-

taisi?" — pakvietė Birutė bendrakeleivį. "Ogi kad nežinau, kaip: užpakaliu nepatogu, o priekiu negaliu", atsikirto tas, nes ant lovos jau sėdėjo viena moteriška būtybė. Nuskambėjo juokas, ir kamabarys pasidarė gražesnis.

Innsbrucko bažnyčiose tarp karalienių ieškojome lietuvaitės Kunigundos. Ta, ne ta, o gal ana... Manau, kad iki ryto būtume ieškoję Kunigundos, kurios gal čia visai nebuvo. Susižvalgiau su vienu bendrakeleiviu ir nusprendėme, kad Kunigunda stovi kairėje pusėje, antra nuo sakyklos. Susidomėjo mano autobuso dalyviai, iš kur aš žinau. Mudu susižvalgę tvirtinam, kad tikrai ta. Na, argi dar neaišku — marmurinė statula su kasom ir kukliausiai apsirengusi turi būti Kunigunda. Patenkinti, atradę lietuvaitę, pasileidom į 1976 m. žiemos olimpiados vietą. Aukštai, bet lipam, kur degė ugnis. Jei ne mano bendrakeleiviai, daug kartų būčiau likusi kur nors apačioje.

Važiuojam per Alpes ir stebimės, kad birželio 25 d. dar nenutirpęs sniegas. Venecijoje pradėjo lyti, ir nuo čia lietus pasidarė dažnas mūsų palydovas. Labai neįdomu lipiti iš autobuso ir apžiūrėti bažnyčias, pilis, muziejus, fontanus ar kitokius paminklus, kai už kaklo varva vanduo. Šlapias lietpalatis, šlapi batai, o nuotaika darosi prastesnė, žmonės piktesni. Į Piloto kalną Šveicarijoje nebelipom. Nedaug tegalėtume pamatyti per debesis. Pasitenkinom, paplaukioję Keturių Kantonų ežere. Lucernoje ir lagaminus užnešė ir pastatė prie kambario durų. Viena pažįstama sako, kad ji tik Romoj savo lagaminą pati tempė į viršų. Man taip gerai nebuvo, teko pačiai tempti tai į ketvirtą, tai į penktą aukštą. Nutariau ir aš jos patarimu pasinaudoti. Palikau lagaminą ir keltuvu pasikėliau į reikiamą aukštą. Ilgai nesulaukusi, einu pažiūrėti. Gi žiūriu — mano lagaminas, vienas vienintelis, stovi, kaip stovėjęs. Jį nusitvėriau ir vėl atgal į viršų.

Artėjam prie mūsų kelionės pagrindinio tikslo — Kristaus kančios vaidinimų Oberammergau. Pakeliui sustojom Liudviko II pily Neuschwanstein. Per pilies langą matyti ir kita to paties karaliaus rausva pilis

Hohenschwangau. Abi pilys — tikra pasaka. Salomėja, Birutė ir kiti mūsų grupės keliauninkai į Neuschwanstein pilį lyg lėkte užlėkė. Kad ir jėgų, ir ištvermės jie turi! Pažiūrėjusi į viršų, kad pilis dar toli, grįžau atgal prie restorano, iš kur arklių tempimas vežimas vežė į pilį. Užmokėjusi 5 DM, įsiverčiau į "diližaną" ir apsidžiaugiau, radusi dar tris ekskursantus. Arkliai buvo stiprūs, tačiau skubėti jie neskubėjo — tai tikras vėžlio ekspresas. Vėliau autobuse galėjau pasigirti, kad ir aš pilyje buvau.

Pakeliui į Miuncheną, A. Lauraitis pranešė, kad gavo tik 10 bilietų į vaidinimą. Autobuse baisus triukšmas, pyktis ir nepasitenkinimas. Kaip tuos 10 bilietų pasidalinti, kas eis? Kas bus tie laimingieji, dėl ko kiti nuskriausti? Juk kelionė tam tik ir buvo suplanuota. Visi kiti miestai buvo tik priedas. Lauraičio aiškinimai nedaug tepadėjo. Pasigirdo balsų, kad į teismą trauks. Na, šūkauk nešūkavęs, pyk nepykęs — bilietų daugiau nėra, reikia dalintis tais pačiais, kurie yra. Bet kaip dalintis? Pradžioje pasiūlyta dalintis pagal amžių, pradedant nuo 80 metų ir einant žemyn, Tačiau prisipažinti, kiek kas metų, niekas nenori. Taip man ir neaišku, pagal ką tie bilietai buvo išdalinti: ar pagal amžių, ar pagal tai, kiek kas pyko. .. O loterijos būdas gal būtų buvęs pats teisingiausias. Gražiuoju susitarta, kad tie, kurie gavo bilietus, turės pasidalinti su kitais. Atseit, 10 žmonių matys vaidinimą iki pietų, o po pietų pertraukos kiti 10 matys antrąją vaidinimo dalį. Mano laimė, matyt, tuo metu miegojo — aš nepakliuvau nei į pirmąją, nei į antrąją pamainą. Ar po 10 metų atgal grįšiu, nežinau.

Iš pirmojo autobuso pasigirsta balsas: kadangi čia laidotuvių nuotaika, tai padainuokim. Tačiau pritarimo nebuvo, dainuoti niekas nenorėjo, ir solistės balsas nutilo.

Miuncheną pasiekėm lyjant. Viešbutis Hotel Europa buvo prastas. Hotel Europa pasidarė prasto viešbučio sinonimas, nes du kartus turėjome šio vardo viešbučius ir abu du kartus buvo prasti. Kur nors pamatę blogai atrodantį viešbutį, nežinodami jo vardo, pavadindavome jį Hotel Europa.

Šeštadienį, birželio 28 d. anksti iš ryto, 10 mūsiškių išvažiavo traukiniu į Oberammergau. Likusieji važiavome autobusu. Miestelį pasiekėme kaip tik laiku, besibai-giant pirmajai vaidinimo daliai. Išsiskirstė-me įvairiais keliais. Tie, kurie turėjo gauti bilietus, turėjo susisieškoti pirmosios dalies dalyvius, o likusieji nuėjome kitur. Miestu-kas nedidelis, paeini, paeini ir vėl toje pa-čioje vietoje. Susitikau Aleksą, kuris įrodinėjo, kad galima gauti bilietų juodoje rin-koje, tik reikia pasiteirauti. Kai kurie taip ir padarė. Tačiau po vakarykščio triukšmo nebuvo nuotaikos, tai nutariau su likusiais važiuoti į Linderhof pilį. Pilis tikrai labai graži. Šešios nelabai didelės saliukės, akso-mas ir auksas, sienos ir lubos — ištisi meno kūriniai. Čia nebuvo to jausmo, kuris daž-nai būna pilyse — istorijos ir šalčio padvel-kimas. Atrodė, kad čia trūko tik muzikos ir tarnų — ir jau galėjai gyventi. Jaunas ir gražus karalius Liudvikas II iš visų trijų savo pilių labiausiai mėgo šitą. Ir man ši pilis labiausiai patiko.

Kiek toliau nuo pilies yra Veneros Gro-ta. Tai požemy įrengtas teatras, kur vaidini-mai vykdavo ant vandens, tačiau dėl blogos akustikos vaidinimų buvo atsisakyta. Išėjus iš grotos ir nusileidus kiek žemyn, yra mau-rų namukas, blizgus auksu ir brangakme-niais, kur karalius su svita gerdavo arbatą. Bet reikėjo palikti pilį ir eiti prie autobuso. Pilis ne mano, o vis dėlto gaila ją palikti. Renkamės prie autobuso įvairių išpūdžių kupini: vieni iš Linderhof pilies, kiti iš Oberammergau vaidinimo.

Sekmadienį, birželio 29 d., po Mišių, kurias laikė T. Vaišnys (per visą laiką nie-kad neapleidome sekmadienį Mišių), septy-niese išvažiavome į Miuncheno centrą. At-važiavę į Marienplatz, kaip jau įpratome, api-bėgome kelias bažnyčias, apžiūrėjom vieną kitą krautuvę iš tolo (viskas buvo uždary-ta) ir nuėjome į Hofbrau išgerti alaus. Tai čia rinkdavosi 1945 m. mūsų studentai. Ro-moje gerėm vyną ir valgėme makaronus, o Vokietijoje gerėm alų ir valgėme dešreles — labai greitai prisitaikėme prie aplinkos.

Net ir tie, kurie nebuvo nei vyno, nei alaus dideli mėgėjai, čia nė kiek neatsilikdavo.

Po pietų apžiūrėti miestą trukdė lietus. Apžiūrėjus Nymphenburgo pilį, į sodus eiti nebuvo noro. Prieš 5 val. po pietų susirin-kome rotušės aikštėje, kur 5 val. turėjo pra-sidėti didžiulio laikrodžio figūrų šokis. Už-vertę galvas, spoksoma, kaip tos figūros šo-ka, o ant kaktos, nosies galo ir blakstienų varva lietaus lašai.

Vakarais, sušlapę po dieninių ekskursijų, rinkdavomės kuriame nors kambaryje ir vir-davome buljoną, o kartais rasdavome ir ko nors stipresnio. Ekskursija ėjo į pabaigą, žmonės labai susigyveno. Nuo ko bėgom, tai bėgom; su kuo būdavome kartu, tai bū-davome kartu.

Porą dienų prieš ekskursijos pabaigą prieina prie manęs vienas bendrakeleivis ir klausia, ar aš nežinanti, kaip mane vadina. Na, manau, tai nieko gero nežada. Po tokių pravardžiavimų, kaip "trys gracijos", "jak, jak", "cik, cik" ir "mafija", nieko gero ne-galima laukti. "Jūs — carienė Olė I". Man tai visiškai patiko. Pagaliau po ilgo laiko mane pakėlė iš princesės į carienę. Dabar visi turės man nusilenkti ir atbuli išeiti, nes juk negalima carienei atsukti nugaros. Gai-la, kad anksčiau to vardo nesužinojau, o tai ko gero gal būčiau pasilikusi kurioje nors pilyje.

Baden Badeną pasiekėme pirmadienio vakarą. Ateinančią dieną išvažiavome į Frankfurtą. Pakeliui sustojome Heidelberge. Užuoť pamačius universitetą ir muziejų, ap-žiūrinėjome seną apgriuvusią pilį. Po visų jau matytų įdomių ir gražių vietų čia buvo grynas laiko "marinavimas". Nei grožio, nei įdomumo. Pilies rūsyje radome didžiausią vyno statinę, į kurią senais valdovų laikais tilpdavo 250.000 galionų vyno.

Frankfurte atsisveikinome su vokiečiais, kurie beveik dvi savaites buvo mūsų vadovai ir gidai, ir išskridome į Kopenhagą. Kopen-hagoje kas pėsti, kas autobusu pasiekėme garsiąją undinę, karalienės rūmus, operos rūmus, vaško muziejų. Sako, kad vaško mu-ziejuje sutikę nemaža pažįstamų: prez. Car-terį, Kissingerį, Giną Lolobrigidą, Gloriją

Swanson ir keletą kitų. Kelios ponios sakė, kad labai gražios ir turtingos gintaro krautuvės. Tačiau jei bėgi apžiūrėti miesto, tai palieki krautuves; jei įlendi į krautuvę, tai nematai miesto. Ir man labai sunku pasirinkti: noriu pamatyti miestą, bet noriu ir i krautuves nueiti. Vis dėlto mažiausiai teko būti krautuvėse.

Kopenhagoje vakarienė jau neįėjo į mūsų užmokėtą ekskursijos kainą, kiekvienas būtų turėjęs pats pasirūpinti, tačiau ekskursijos vadovai, kun. J. Vaišnys ir A. Lauraitis, mums padarė staigmeną. Gal dėl to, kad mes ekskursijoje buvome labai geri, jie mums restorane užsakė puikią vakarienę. Buvo švediškas bufetas — kiekvienas galėjo valgyti, ko norėjo ir kiek norėjo. Tepėm ant baltos duonos kaviarą, valgėme austres, įvairias žuvis ir kitokius skanumynus. Atsirado ir labai skanios žuvies sriubos, kelių rūšių karštos mėsos, keli saldūs patiekalai. Tai buvo karališka vakarienė karališkoje Kopenhagoje. Plojimo, žinoma, nei tėvas Vaišnys, nei Aleksas Lauraitis negirdės, tačiau padėkoti vis tiek reikia. Tad labai nuodėrdus ačiū abiem!

Po vakarienės nuėjome į Tivoli sodą, kuris yra skirtingas nuo Romoje matyto. Kopenhagos Tivoli yra mažesnis. Čia yra įruoštos kavinukės ir paviljonai, kur galima pasėdėti, išgerti kavos ar ko kito, paklausyti muzikos, pažiūrėti baleto, pasigrožėti spalvų žaidimu ant vandens. Įvairiaspalvės lemputės tarp medžių, gėlių ir ant vandens ir įvairiai apšviestos kavinės labai gražiai atrodė.

Iš ryto Kopenhagoje suruošėm atsisveikinimą. Kalbėjo A. Lauraitis ir kun. J. Vaišnys. Ekskursantų vardu atsisveikino Vaitkus, iš Connecticut, ir K. Pabedinskas, iš Čikagos. A. Ališauskas, iš Montrealio, paskaitė savo sukurtus kupletus.

Skrendant iš Kopenhagos į Niujorką, lėktuve buvo linksma ir smagu. Vyravo visai kitokia nuotaika, negu prieš 19 dienų, skrendant į Kopenhagą. Gėrėm romą su coca cola, dalinomės įspūdžiais ir pasakojom anekdotus. Ekrane sukinėjosi tos pačios figūros, kaip ir prieš 19 dienų. Netoli Niu-

jorko pradėjome dar kartą atsisveikinti, žadėdami vieni kitus aplankyti. Niujorke, perėję per muitinę, visi išsiskirstėme savais keliais: kas į Čikagą, kas į Clevelandą, Floridą, Kaliforniją ar Kanadą.

Užsimiršo visi pykčiai ir nesutarimai, nepatogumai ir prasti kambariai, liko tik įdomios nuotraukos ir malonūs prisiminimai.

IŠ PIETŲ Į ŠIAURĘ PER EUROPA (II)

BIRUTĖ A. VINDAŠIENĖ

Po keturių dienų Romoje sėdame į autobusus ir jau vokiečių vadovų vedami apliečiuame amžinąjį miestą. Keliaujame į Florenciją. Plati autostrada veda į šiaurę. Neilgai trukus, ant kalno išdygsta didžiulis Assisi pranciškonų vienuolynas ir bažnyčia. Čia sustojame kelioms valandoms aplankyti šv. Pranciškaus bažnyčios ir kapo.

Assisi senas miestas, gatvės siaurutės, todėl ir autobusas tik privežė prie kalno, o paskuiėjome pėsti. Prie krautuvių durų pristatyta suvenyrų, languose daug rankdarbių: mezginių, siuvinėtų daiktų, žalvario dirbinių, bet mes skubame aukštyn. Štai jau ir aikštelė. Į bažnyčios šventorių veda tiesūs, aukšti laiptai. Lipame į bažnyčią, o iš ten vėl leidžiamės laiptais žemyn prie šventojo kapo. Šv. Pranciškaus kapas tamsios koplyčios altoriuje, kurį galima apeiti iš visų pusių. Žmonės uždega žvakes, meldžiasi, bet fotografuoti neleidžiama.

Po pietų pertraukos vėl važiuojame į šiaurę ir Florenciją pasiekiamė jau vakarop. Mūsų viešbutis miesto pakraštyje. Gatvės plačios, statyba moderni, daugiabučiai namai.

Rytą važiuojam apžiūrėti Florencijos. Autobusas sustoja prie Santa Maria del Fiore katedros. Čia trys nepaprastai gražūs spalvoto marmuro pastatai: katedra, krikščykla ir varpinė. Katedra buvo pradėta statyti 1296 m. ir užbaigta 1436 m. Prie jos statybos dirbo daug italų architektų. Katedra yra

romaniško stiliaus su gotikos architektūriniais ornamentais, kurie jai suteikia pakilumo, linijų lengvumo ir grakštumo. Pastatas yra balto, žalio, rausvo ir pilko marmuro, natūraliai žerintis spalvų raštais, užbaigtas kupolą virš didžiojo altoriaus. Jis pasižymi nepaprastu grožiu ir dominuoja visą Florencijos miestą. Jau seniai Florencijoje yra miesto nuostatas, kuris neleidžia statyti jokių kitų pastatų, aukštesnių už katedrą.

Greta katedros stovi to paties stiliaus marmurinė Giotto varpinė. Jos statyba truko nuo 1334 iki 1359 m. Ši varpinė ne tik stilinga ir grakšti, bet ir labai aukšta – 82 metrų. Ji su katedra nesusijungia.

Priešais katedrą, perėjus aikštę, stovi šv. Jono krikštykla, skirta šv. Jono Krikštytojo garbei. Pastatas iš spalvoto marmuro, priskiriamas 11-12 amžiaus romaniškam stiliui. Čia buvo planuota išėjimai į visas keturias pasaulio šalis, bet buvo įstatytos tik trejos durys, nes viename gale buvo altorius. Šis pastatas iki 1128 m. ėjo Florencijos katedros pareigas. Jame buvo pakrikštytas ir garsusis poetas Dante.

Variniai slenksčiai ir varinės durys puošia šv. Jono krikštyklą, bet gražiausios yra rytų durys. Į jas meninikas Lorenzo Ghiberti sudėjo 27 darbo metus, iš vario nuliedamas 10 Senoio Testamento paveikslų, tokio grožio, kad Michelangelo jas pavadino Rojaus vartais.

Santa Maria del Fiore katedroje randame dar vieną Michelangelo Pietą, kurią skulptorius pradėjo, turėdamas 75 metus amžiaus, ir planavo ją pastatyti ant savo kapo. Ši Pieta, vaizduojanti 3 asmenis, laikinčius Kristaus kūną, liko neužbaigta.

Pravažiuojame marmurinę romaniško stiliaus Santa Maria Novella bažnyčią. Ji pastatyta iš balto ir žalio marmuro. Pradžią jai davė 1279 m. dominikonų ordino vienuoliai.

Šv. Kryžiaus bažnyčia buvo statoma 100 metų, tarp 13 ir 14 amžiaus. Bažnyčia aiškiai romaniško stiliaus, bet greta jos stovinti varpinė – gotiška. Ją pravažiavus, į akis krinta didžiųjų durų mėlyna šešiakampė žvaigždė. Čia palaidota daug žymių moksli-

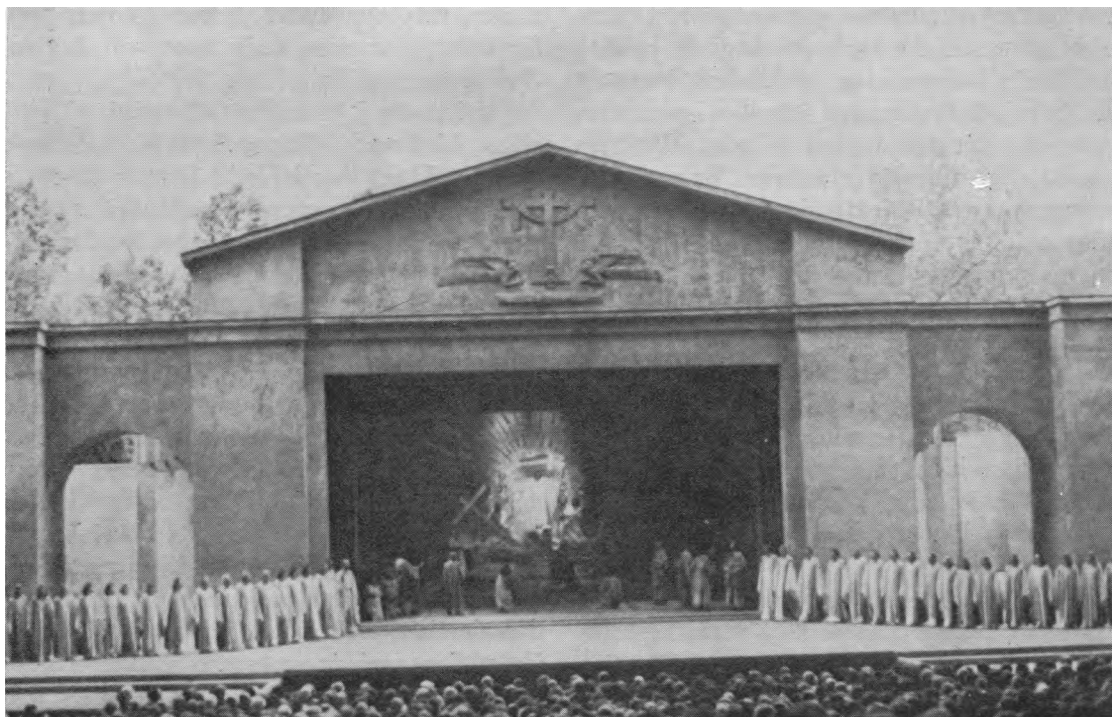
ninkų, rašytojų, muzikų, kurių kapus puošia balto marmuro skulptūros, vaizduojančios jų talentų liūdinčias mūzas.

Vykstame į "Akademiją" apžiūrėti galerijos. Vadovas aiškina, kad Michelangelo pradėjo Dovydo statulą, būdamas 26 metų amžiaus, ir po 4 metų ją užbaigė. Statula išreiškia fizinę ir dvasinę jėgą. Be Dovydo dar yra ir daugiau marmuro statulų, iš kurių skiriasi, tarsi neužbaigta, besiveržiančio iš akmens žmogaus figūra. Tai viena paskutiniųjų Michelangelo skulptūrų, vaizduojanti žmogaus dvasinį norą išsiveržti iš fizinio pasaulio varžtų. Čia radome ir ketvirtą Michelangelo Pietą. Jos visos gražios, tačiau pati gražiausia yra Vatikane.

Visa popietė buvo skirta apžiūrėti miestui. Vieni skuba į krautuves, kiti į muziejus. Miestas nedidelis, palyginus su Amerikos didmiesčiais, neklaidus, pilnas gražių aikščių su fontanais ir renesanso statulomis. Čia daug yra pasidarbavę ir kultūrinių lobių pririnkę italų didikai Medici. Jų pastangomis 16 amž. viduryje buvo pastatyti dideli ir gražūs Uffizi meno muziejaus rūmai. Jie yra klasikinio romaniško stiliaus, iš lauko remiami ir puošiami marmuro kolonų bei statulų. Šių rūmų architektas buvo Giorgio Vasari, kurio vardu pavadintas ir vienas muziejaus koridorius.

Jau 400 metų, kai Medici kunigaikščių giminė renka meno šedevrus ir išstato Uffizi muziejuje viso pasaulio žmonių pasigėrėjimui. Čia ilgas koridorius puošia Romos imperatorių biustai, klasiškos graikų ir romėnų statulos, sarkofagai ir vonios, išpuoštos skulptūromis, ant sienų kabo dekoratyviniai kilimai, austi Briuselyje, kuriuose vaizduojamos legendos ir kunigaikščių bei karalių gyvenimas. Gausu religinio turinio paveikslų. Daug gražių portretų iš renesanso laikų, kuriuose menininkai išreiškia grožio supratimą darniomis spalvomis, švelniomis, grakščiomis linijomis, pasirinkdami istorines ar legendarines temas. Šis muziejus nepaprastai praturtina žmogaus meno pojūčius.

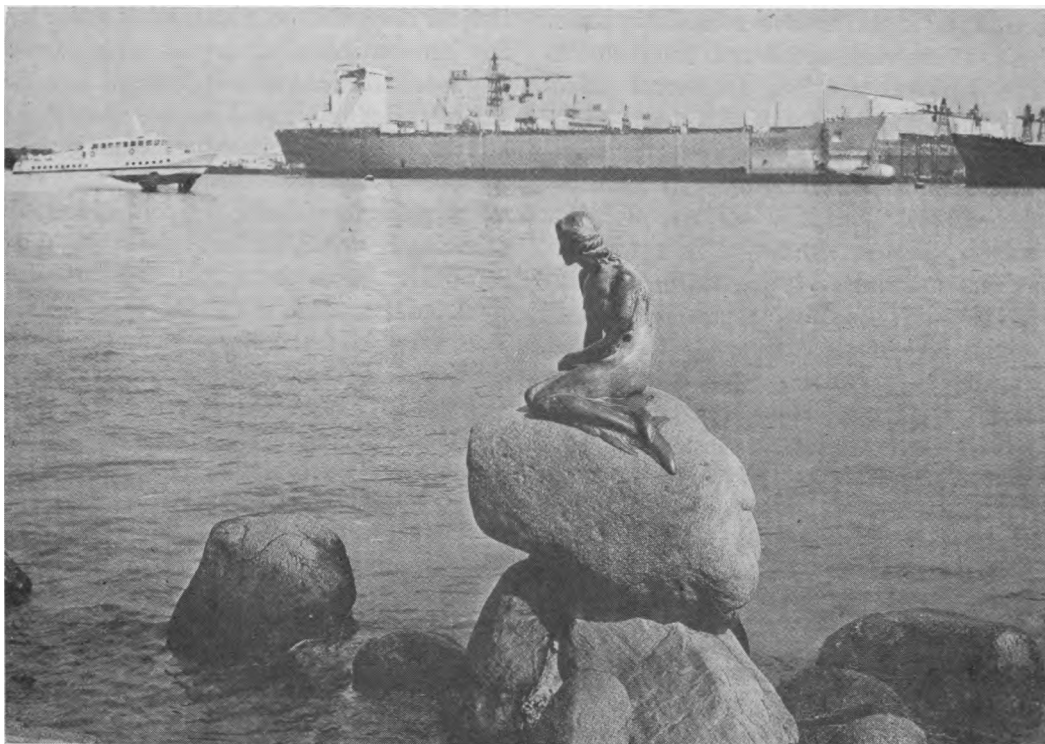
Uffizi muziejaus rūmai remiasi į Arno upę, o pro langus matyti Ponte Vecchio (Se-

Kristaus kančios vaidinimai Oberammergau miestelyje.

“Laiškų lietuviams” ekskursijos dalyviai.

Garsioji undinė (Little Mermaid) Kopenhagoje.

Būdami Merane (Pietų Tirolyje), gyvenome šiame elegantiškame viešbutyje.

nasis tiltas). Jis garsus savo auksakalių krautuvėmis. Tiltas visai netoli nuo miesto centro. Per jį niekas nevažiuoja. Tvirtai atsirėmęs akmeninėmis kojomis į Arno upės dugną, jis net per tris aukštus talpina gražiausius aukso išdirbinius bei brangenybes. Languose išstatyti pavyzdžiai vilioja pirkėjus. Krautuvės mažytės, skoningai įrengtos, patarnavimas mandagus, individualus. Apžiūrėjom krautuves, puikius papuošalus, aukštas kainas. Kai ką perkam, o kitas svajones paleidžiam Arno vandeniui pasroviui.

Pasukam į Piazza Republica. Čia didelis pastatas be sienų, tik ant aukštų kolonų laikomas romaniškas stogas. Tarp kolonų daugybė atvirų krautuvėlių. Pirk, ką tik nori.

— Ach, signora, už šį odinį rankinuką tik 65.000 lyrų, — sako vienas pardavėjas.

Žiūriu abejingai.

— Na, 55.000 lyrų!

Šypsau. Jaunas pardavėjas pažvelgia į savo tėvą, o šis palinguoja galva.

— Kaip jums — 45.000 lyrų...

Kaina smarkiai krinta, o aš šypsau.

— Nesustokim, einam toliau, — paragina bendorakeivė, ir mes nueinam.

Siaurose gatvėse randame daug rūbų, indų, papuošalų bei odos išdirbinių krautuvių. Florencijoje yra labai daug odos įmonių, todėl visi odos dirbiniai daug pigesni, negu kitur.

Vakarieniam viešbutyje, o po vakarienės autobusu grįžtame į Piazza Republica, kur kavinėje klausomės itališkos populiarios muzikos, o nuo kalno stebime nakties šviesose paskendusį miestą.

Kitą dieną išvykome iš Florencijos ir apie 1 val. jau buvome Veronoje. Sekmadienis, viskas uždaryta, tik valgyklos ir kavinės atidarytos. Viduryje miesto parkas su fontanu, kurio vandenį stiprus vėjas purškia seno sugriuvusio koliziejaus link. Palydovas aiškina, kad šis koliziejus, kaip ir Romoje, buvęs skirtas tik vaidinimams, žaidimams, sportui, patricijų vyrų malonumui. Jis yra trečias savo didumu ir maždaug to paties amžiaus, kaip Romos koliziejus. Norėjom jį pamatyti iš vidaus, bet buvo užrakintas, o prižiūrėtojas buvo "siestoje", t.y.

ilsėjosi iki 4 val. po pietų. Kiek nuliūdę, važiuojame toliau. Palydovas, norėdamas mus paguosti, užveža į aukštą kalną, į kunigaikščių pilį. Bet ir čia uždaryta — siesta. Pilies kieme žydi dideli oleandrų krūmai, magnolijos, o pakalnėje nusitiesia visas Veronos miestas, kurio viduriu, kaip ir Florencijoje, teka didelė upė. Vaizdas įspūdingas, tad visi fotografuojame.

Diena pradeda niauktis, o išvažiuavus iš Veronos lyja. Keliaujame pamatyti didžiausio šiaurės Italijos ežero — Lago di Garda. Vakare pasiekiamo žavią vasarvietę — Desenzano miestelį. Čia mūsų nakvynės vieta, o rytoj lankysimės Venecijoje. Desenzano miestelis, išsitiesęs ežero pakrantėje, pilnas gražiausių vilų, kurių tvarkingai aptvertuose kiemuose stovi brangūs automobiliai, žydi rožių sodai, darželiai, auga magnolijos ir palmės. Gatvės platesnės negu Romoje, o šaligatviai vos vienam žmogui praeiti. Kiek platesnis šaligatvis eina pačiu ežero krantu. Juo vaikščioja italų vasarotojai. Prie šaligatvio stovį suoleliai leidžia pasigėrėti ežero vaizdu. Ežero vanduo švarus, geras maudytis. Antroje ežero pusėje prasideda Alpių kalnai. Vasaros saulėje kyla į dangų jų žaluma. Mes vaikščiojame ir kvėpuojame grynu oru, džiaugiamės smilgomis, motiejukais, dobilais ir žydinčiomis magnolijomis.

Naktį pradeda lyti, o apie 4 val. ryto pakyla viesulas. Vėjas negailestingai drasko langines, zvimbia lango stikluose ir klebena duris. Rodos kambarys pilnas vėjo grėsės, darosi nejauku.

Išaušta apsiniaukęs rytas. Po pusryčių išvažiuojame į Veneciją, jūros karalienę. Keliaujam per tiltus ir tunelius, nes jau prasideda Alpės, kalnų keliai. Netoli Venecijos pasiekiamo pajūrio lygumą ir pervažiuojam 4 kilometrų ilgio tiltą per pelkes. Venecijos priemiestis pilnas fabrių, tik jie ne salose, o kontinento pakraštyje.

Mūsų autobusas sustoja Piazza di Roma aikštėje, ir kol mūsų palydovai parūpina biļietus į laivą, mes perkame suvenyrus ir lanktus. Jau ir čia platūs laiptai veda į tipiską Venecijos tiltą per kanalą. Susėdę į laivą, didžiuojame kanalu (Canale Grande)

plaukiame į Lido salą, į Šv. Morkaus aikštę.

Venecija yra ant 118 salų, kurias riša 160 kanalų ir 400 tiltų. Šis miestas pastatė ir šimtmečiais puošė italų didikų Dožų giminė. Tai vienintelis pasaulio miestas, kurio pamatus plauna vanduo, o pagrindinis susisiekimas vyksta motorlaiviais, laiveliais ir gondolomis.

Praplaukiame gyvenamus namus, kur prie laiptų stovi pririšti laiveliai, matome puošnius rūmus su skulptūromis ir freskais bei statulomis, stilingas bažnyčias ir daugybę išsišakojusių kanalų. Lido saloje palydovai mus veda parodyti stiklo pramonės. Stiklo pūtimo technika ir menas perduodama iš kartos į kartą. Stebimės, kaip per keletą minučių padaroma meniška vazelė, arklio statulėlė. Malonu stebėti besivystančias stiklo formas. Paskui einame į stiklo dirbinių krautuvę, kur akys nuo vieno rinkinio bėga prie kito, prie įvairiausių formų vazų, stiklinių bei kitokių ornamentinių daiktų, papuoštų net 22 karatų auksu. Venecija yra garsi stiklo pramone.

Šv. Morkaus aikštę iš visų trijų pusių supa trijų aukštų rūmai. Prie jų lauke statyti staliukai apsėsti pavargusių kavos mėgėjų, už kolonų slepiasi puikios krautuvės, o aikštės vidurį valdo tūkstančiai karvelių. Žmonės perka kukurūzų sproginius ir jais lesina karvelius, kurie čia labai jaukūs ir prieina visai arti žmogaus.

Kitame aikštės gale stovi Šv. Morkaus bazilika. Ji buvo pradėta statyti 827 m., kad joje būtų galima palaidoti šv. Morkaus kūną. Statyba baigta 1071 m., bet šventojo kapo ten nėra, tik liko jo vardas ir gražus meno kūrinių rinkinys bažnyčioje, sutraukias turistus iš visų pasaulio kraštų.

Priešais Šv. Morkaus baziliką stovi labai aukštas bokštas — varpinė. Čia keltuvai veža žmones į viršų, iš kur puikiai matyti Venecijos miestas, didieji kanalai, kitos salos ir Šv. Morkaus aikštė iš viršaus. Vaizdai tikrai žavūs. Ant vieno rūmų bokšto dvi didelės statulos kūjais muša valandas, o virš Šv. Morkaus didžiųjų durų trūksta trijų žirgų, kurie šiuo metu yra Londono muziejuje.

Dožų rūmai — tai puikiausias 14 am-

žiaus architektūros pavyzdys. Šiuo metu čia yra muziejus, kuriame galima pamatyti nuostabių freskų bei garsių dailininkų tapybos kūrinių. Turistus domina ne tik rūmų grožis, bet ir požeminis kalėjimas. Sakoma, kad iš to kalėjimo nuteistieji būdavo vedami per mažąją Šv. Morkaus aikštę, per Atodusių tiltą į mirties bausmės vietą, kur jiems nukirsdavo galvas. Jie žvelgdavo jūros link ir dūšaudavo, atsisveikindami su šiuo gražiu pasauliu. Šis tiltas kerta kanalą, kuris išsilieja į jūros įlanką. Antroje įlankos pusėje matyti Šv. Jurgio sala su puikiais pastatais, kurie tartum plaukia tarp jūros ir dangaus. Net ir mirti pasmerktas žmogus čia galėtų stovėti, gėrėtis ir dūsauti.

Po pietų pradeda rimtai lyti. Sako, Venecijoje lietus dažnas svečias. Iš aikštės išnyksta karveliai ir žmonės, o mes vėl laivu plaukiame į Piazza di Roma ir autobusais grįžtame į Desenzano. Kitą rytą vėl autobusais keliaujame į šiaurę. Lauke vėsu, saulėta diena, o kelias bėga Lago di Garda pakrantėmis, kartais pasislėpdamas pusiau atviruose tuneliuose, kartais pakildamas į kalną ir leidamas mums pasigėrėti kalnuose Įstrigusio ežero vaizdu.

Po kiek laiko išsukame iš didžiojo kelio, ir autobusai kopja į kalną. Palydovas aiškina, jog važiuojame į St. Michelle kalną, iš kurio puikiai matyti visas Lago di Garda ežeras. Siauras keliukas eina staciomis pakriaušėmis, užspausdamas pro langą žvelgiantiems kvapą, kol sustoja pačioje kalno viršūnėje. Čia randame malonų restoraną su terasa į ežero pusę ir mažytę Šv. Mykolo koplytėlę. Koplytėlė jauki, vaizdas į ežerą nepaprastas, o iš kitos pusės St. Michelle kalną supa aukšti, snieguoti Alpių kalnai. Tikrai reto grožio vieta.

Čia mums buvo tik poilsio vieta. Po geros valandos vėl leidžiamės žemyn į didįjį vieškelį. Žemyn važiuoti baugiau, negu į kalną. Kelias siauras, staigūs vingiai, tipingi kalnuose, o pro autobuso langą matyti tik staigi pakriaušė žemyn. Už tai, kai pasiekėme vieškelį, visi plojome savo vairuotojui už puikų sugebėjimą važiuoti kalnų keliais.

(b.d.)

Skyrybos: priežasčių beieškant (IV)

Danutė Bindokienė

Tai ketvirtas iš straipsnių serijos, spausdinamos "L.L." apie dažnėjantį šeimų irimo ir skyrybų reiškinių išeičių lietuvių tarpe. Straipsniuose apie savo šeimos iširimo priežastis pasisako išsiskyrusieji: vyrai ir žmonos. Jų pasakojimai pateikiami be komentarų ir išvadų, tačiau labai kviečiame skaitytojus šiais klausimais pasisakyti ir taip pat siūlyti "vaistus" prieš skyrybų epidemiją, nes, lietuviškomis šeimoms yrant, silpnėja ir visa išeivijos lietuvių bendruomenė.

PASAKOJA ONA

Šį rudenį būtu šventę savo vedybų sidabrines sukaktuves, jeigu mano vyras nebūtų nulėkęs paskui mano geriausios draugės sijoną. Girdėjau, kad Simas ją vedė. Kokios ten ir vedybos: prieš teisėją sumurmėjo kelis žodžius ir viskas. Žinoma, prieš Dievo altorių meilę galima prisiekti tik vieną kartą, o tai Simas jau darė su manimi prieš 25 metus. Kur jo priesaikos, kur meilės pažadai? Kitai tuos pažadus šnabžda, kaip man šnabždėdavo. Ar ji gali tikėti Simo žodžiais, kai jis vieną kartą jau sumelavo? Aš niekam blogio nelinkiu, bet labai norėčiau, kad ir ji pajustų kada tokį baisų širdies skausmą, kokį man suteikė.

Simas buvo geras, religingas vyras. Eidavo išpažinties, priimdavo Komuniją, o dabar pasidarė atskalūnas. Mačiau aną kartą bažnyčioje: suole prieš Dievą ir visus žmo-

nes nesigėdijo su ta savo sugulove sėdėti. Mergaitės, mūsų abiejų dukros, atsikėlė ir išėjo iš bažnyčios, negalėjo iškęsti tokio pažeminimo. Aš pasilikau. Dievas mato, kad esu nekalta. Kodėl turėčiau bėgti?

Mes susituokėme iš meilės. Aš Simą taip mylėjau, kad be jo nebūčiau galėjusi gyventi. Žinoma, jis turėjo daug ydų, bet aš buvau nutarusi į nieką nekreipti dėmesio, kad tik galėčiau su juo būti. Nė metams nepraėjus, gimė Živilė. Žmonės pradėjo skaičiuoti mėnesius ir skleisti gandus, kad Živilė dalyvavusi jau mūsų vestuvėse, bet tai netiesa. Ji buvo medaus mėnesio kūdikis. Tiesa, jos gimimas nebuvo mums patogus. Aš turėjau gerą darbą, būčiau padėjusi mums geriau įsikurti, o čia — vaikas. Živilė paaugusi mėgo priekaištauti, kad aš jos nemylėjusi ir nenorėjusi. Tai netiesa. Kaip gali motina savo pirmgimės dukters nemylėti? Aš visada norėjau Živilei gero: mokiau, auklėjau, patarinėjau, bet ji buvo tokia atžagari, nelanksti. Vos sulaukusi 18 metų, išėjo savarankiškai gyventi. Nedaug dabar mudvi ryšių turime, nes Živilė visuomet buvo tėvo pusėje. Girdėjau, kad ir dabar ji glaudžiai bendrauja su naująja tėvo žmona.

Turėjome keturis vaikus, geriau sakant, keturias mergaites. Man rodos, kad Simas visuomet jautėsi nuskriaustas ir širdyje man ne kaltino. Jis labai norėjo bent vieno sūnaus. Kai prasidėjo mūsų nesutarimai, ne kartą drėbė man į akis, kad net sūnaus neįstengusi pagimdyti. Mėginau moksliškai išaiškinti, kad kūdikio lytis ne nuo moters priklauso. Knygų suradau jam tuo klausimu. Niekas nepadėjo: Simas buvo užsispyręs ir senoviškų pažiūrų. Kaip minėjau, Živilė iš namų išėjo anksti. Kai prasidėjo nesutarimai tarp Simo ir manęs, Ramona taip pat paliko namus. Ji tai garbingiau pasielgė: susirado berniuką (lietuvi) ir ištekojo. Dabar gyvena Kalifornijoje. Po skyrybų pas mane liko Violeta ir Agnė. Abi labai geros mergaitės — rimtos, gerai mokosi ir nepriitaria tėvo elgesiui. Violeta kitais metais baigs universitetą, o Agnė dar aukštesniojoje mokykloje.

Aš buvau gera motina ir žmona — galite klausti visų, mus pažinojusių. Net Simo giminės yra mano pusėje. Jis tėvų neturi, bet turi vieną brolių su šeima ir tolimesnių giminų. Klausiate, kas atsitiko, kad mūsų šeima iširo? Aš visai atvirai pasakysiu: Elzė išardė. Įlindo, įsiskverbė lyg angis į mūsų jaukų šeimos lizdėlį ir pavogė mano vyro meilę, pavogė jo ištikimybę. Neištikimo vyro aš nenoriu, tegul ji sau turi. Matytumėte, kaip jis išmoko meluoti, išsisukinėti, net prisiekinėti savo nekaltumu. Aš buvau per gudri, kad taip akis muilintų. Mėginau atvesti į gerą, dorą kelią, nes tokia mano pareiga. Jis tik susirinko visus savo skudurus ir išdūmė. Jeigu jau būtų toks nekaltas buvęs, tai nebūtų taip greitai Elzė vedęs. Jau prieš vedybas pas ją susikraustė. Tai geriausias įrodymas, kas kaltas ir kas ne.

Elzės vyras žuvo automobilio nelaimėje. Vaikų jie neturėjo, nes negalėjo turėti (jeigu Simas tikisi sūnaus susilaukti, tai ne tokią moteriškę pasirinko!). Su Elze aš pažįstama iš mokyklos dienų. Ji gyveno netoli, tai dažnai sueidavome. Kartais pabendraudavome visi keturi: Elzė su vyru ir mudu su Simu. Jos vyras buvo malonus žmogus. Mudu su Simu didelių nesutarimų neturėjome: tik tiek, kiek visi vedusieji turi. Simas buvo lyg truputį nesubrendęs, aš vis turėjau jį "už rankos vedžioti". Baliuose reikėdavo perspėti, kad negertų, paskui sirgdavo; svečiuose pašnibždėdavau, kad nepasakotų nuvalkiotų anekdotų ir nevaizduotų geriausio pasaulio šokėjo. Namie reikėdavo jam surasti tinkamų skaitinių, nes Simas būtų pasitenkinęs tik paskutiniu dienraščio puslapiu, kur visoki niekeliai surašyti. Jis labai greitai pasisiūlydavo kam nors į pagalbą: organizacijoms, kaimynams, o aš negalėjau prisiprašyti, kad žolę nupjautų ar kiaurą stogą užlopytų. Simas buvo minios žmogus — mėgo žmones, ir žmonės apie jį spietėsi. Kai mudu išeidavome kur abu, niekas į mane dėmesio nekreipdavo, nes jis būdavo dėmesio centre. Ypač moterys prie jo lipo ir daug, daug kartų dėl to aš kentėjau. . . Simas niekaip nesuprasdavo, kodėl aš jaudinuosi: vienas kitas šokis, pajuokavimas,

pabendravimas jam atrodė nekenksmingas. Jis man ištikimas, mane myli, tai ko čia rūpintis? Nujautė, matyt, mano širdis, kad tokio likimo sulauksiu. Saugojau savo šeimos židinį ir neišsaugojau.

Sakote, grįžkime prie Elzės. Gerai, nors tai man labai skaudu. Jau minėjau, kad jos vyras žuvo. Elzė labai sukiužo, pasimetė, tai man pasidarė jos gaila. Pradėjau vis pas save kviesti, beveik kasdien. Jeigu kur eidavome, tai ir Elzė pasiimdavome. Aš buvau taip apakinta artimo meilės, kad nepastebėjau, kur mano draugė paguodos ieško. Ji vis stengdavosi šalia Simo atsisėsti. Jai jis pirmas duris atidarydavo, ką nors paduodavo. Man, savo vaikų motinai, tiek dėmesio per visus 25 metus neparodė, kaip tai moteriškai per kelis mėnesius. Kai pagaliau apsižiūrėjau, kas darosi, ėmiau netylėti. Vaje, kad pakilo triukšmas! Anksčiau Simas mano pastabas priimdavo ramiai, nes jos buvo tik jo naudai, bet dabar: aš pusę žodžio, o jis kelis sakinius; aš žodį, o jis visą prakalbą. Pradėjo duris trankyti, balsą kelti, o meilumas, lipšnumas visai išnyko. Simas niekad per daug meilus nebuvo. Dažnai aš pati turėjau nusizeminti ir prie jo glaustis, kitaip mes ištisus mėnesius nebūtume suartėję. .. Tik, kai mes grįždavome iš baliaus ar svečių, Simas būdavo labai meilus, o aš vis galvodavau, kad savo glėbyje įsivaizduoja kitą kurią moteriškę, o ne mane.

Elzė išvijau kaip kalę iš savo namų, o netrukus po to ir Simas išsikraustė. Dieve, kiek aš prisikentėjau. Ėjau pas kleboną ir pas vedybų patarėjus pagalbos ieškoti. Jis niekur nėjo, tai ir mano pastangos nieko nereiškė. Aš Simą vis dar mylėjau, o jis slydo iš mano gyvenimo. Neištikimybės sąvoka man yra nepaprastai šlykšti. Jaučiausi paniekinta, pažeminta ir pilna neapykantos. Labiausiai trokštu Simui ir Elzei atkeršyti už visas skriaudas. Man po skyrybų liko namas, baldai, banko knygutės, nes Elzė buvo turtinga po vyro mirties. Simas viską man paliko ir nusikraustė pas ją. Man taip pat liko dvi doros mergaitės, mano senatvės džiaugsmas, ateities viltis. Jeigu kada Simas ateis į protą ir savo nedorą gyvenimą mes,

priimsiu jį atgal kaip brolių, kaip atgailaujantį nusidėjėlį. Tokia mano krikščioniška pareiga. Vyras tai jis jau man niekuomet nebus!

SIMO PASAKOJIMAS

Nėra pasaulyje baisesnio sutvėrimo už žmogų, kuris niekuomet neklysta, nenusideda ir neturi jokių ydų. Tokia tobulybė – tai bausmė visiems, kurie tik su ja susiduria. Aš buvau vedęs tokią visiškai tobulą žmoną ir kantriai stengiausi įtilpti į jos nustatytas formas beveik ketvirtį šimtmečio, iki pagaliau spjoviau į viską ir išėjau. Ona per savo nerealius ir griežtus reikalavimus nemato tikrovės. Vyriausia duktė negalėjo motinai įtikti. Ji buvo labai švelni ir jautri mergaitė, o motina, pykčio pagauta, dažnai rėkdavo, kad Živilė jos gyvenimą sugriovusi savo per ankstyvu atsiradimu. Mergaitė stengėsi, kiek įmanydama, bet neiškentė ir išėjo iš namų. Ramonos vestuvės taip pat buvo protesto ženklas, nors Ona su tuo niekaip nebūtų sutikusi. Ona visur matė tik nusikaltimus, nedorybes ir blogybes. Ypač mane ji buvo pasiruošusi apsaugoti nuo visų pagundų ir piktybių. Man buvo negalima gerti trečio stikliuko, šokti du šokius su ta pačia moteriške, neturėjau teisės piniginėje turėti daugiau kaip 10 dolerių (juk su tokia suma netoli iš kelio išeisi. . .). Jeigu savo žmonai atnešdavau gėlių ar kokią dovanėlę be ypatingos progos, tai ji mėgindavo išklausti ir atspėti, už kokias nuodėmes atgailauju. Ji žinojo, kas man naudinga, kas ne: parinkdavo skaitinius, draugus, drabužius, stengėsi kontroliuoti visą gyvenimą iki pačių menkiausių smulkmenų. Sakysite, kodėl leidau? Toks jau mano kvailas būdas – baisiai nenkenčiu barnių šeimoje. Prisiklausiau jų pas tėvus. Jie ėsdavosi be perstojo, o mudu su broliu drebėdavome savo kambario kampuose. Jau tada prisiekiau, kad mano šeimoje to niekad nebus. Mūsų Živilė taip pat tokia baili, tik ji nenorėjo pasyviai kentėti. Mano vaikystės ir jaunystės metais tai buvo neįmanoma padaryti. Tada mes buvome neseniai atsikėlę į naują kraštą, kur aš, mažas vaikas, būčiau dingęs?

Šiaip Ona buvo gera ir įdomi moteris: mokėjo gerai šeimininkauti, turėjo gerą galvą, buvo patraukli. Kai ji nustodavo kritikuoti ir priekabiauti, mūsų namuose būdavo visai malonu, todėl aš ir stengiausi laikytis jos taisyklių.

Žinau, kad jau girdėjote Onos pasakojimą apie mūsų skyrybas. Tikėkite, ar ne, bet prieš skyrybas aš buvau šventai jai ištikimas, o visos tos nuodėmės, kuriomis mane nuolatos kaltindavo, buvo tik jos vaizduotėje atsiradusios. Kartais paimdavo toks pasiutęs noras padaryti taip, kaip ji man vis prikalba. Jeigu jau gauti pylos, tai bent su reikalu. Progų galėjo lengvai atsirasti, nes daug yra nepatenkintų savo vyrais moterų. Yra daug ir tokių, kurios tik vienkartinį nuotykių ieško. Aš galėjau rinktis, kada tik panorėjau. Kažkas vis sulaikydavo. . .

Kaip Jums papasakoti apie Elzę? Paskutiniaisiais metais Ona buvo pasidariusi dar priekabesnė ir pavydesnė. Atrodo, kad kiekvieną moteriškę ji laikė savo varžove ir priešu. Taip atsitiko ir su Elze. Iš tikrųjų to nereikėjo, nes Ona už Elzę gražesnė, patrauklesnė ir įdomesnė. Gal reikėjo jai tai pasakyti? Daug dalykų žmogus nepasakai, o paskui pasidaro per vėlu.

Pati Ona Elzę įtraukė į mūsų tarpą. Elzė yra labai tyli, švelnutė ir uždara. Pradžioje ji jautėsi nejaukiai mūsų šeimos intymume, bet vėliau apsiprato. Ji įdomi ir išsilavinusi. Būdavo smagu pasiginčyti, pasikalbėti. Svarbiausia, Elzė gerbė mano nuomonę ir leido ją pareikšti nesuniekindama, nepašepdama, kaip dažnai darė Ona. Romantiškai į Elzę nežiūrėjau, bet Ona visur matė nuodėmes. Jeigu pirmiau automobilio duris atidariau Elzei, Ona jau palaikė simpatijos pareiškimu, nors tai buvo tik paprastas mandagumas. Jeigu Elzę vienas parvežiau namo ir per penkias minutes nesugrįžau, vadinasi, užėjau pas ją ir įvyko kažkas netinkamo. Kartą žiemą, nuvežęs Elzę namo, sustojau įsipilti gazolino. Buvo gana ilga eilė, o paskui dar automobilis įklimpo į pusnį. Užtrukau apie valandą, o namie Ona pakėlė tokį triukšmą, kad kaimynai policiją iškvietė. Tada pradėjau galvoti, kur visa tai mus nu-

ves, ar verta man taip visą gyvenimą klausyti priekaištų, pamokymų. Esu užaugęs žmogus ir niekas neturi teisės stumdyti. Pamažu, pamažu brendo mintis Oną palikti.

Viskas pratrūko tuoj po Ramonos vestuvių. Kai Oną mėginau apkabinti, ji mane žiauriai pastūmė ir pareiškė, kad esu šlykštus, o ji ne Elzė. Kitą dieną iš mūsų namų išvyjo Elzė, išvadino ją visokiais vardais, o mane taip pat. Tada aš susidėjau daiktus į du lagaminus ir išėjau pro duris. Ji klykė, prašė pasilikti, bet aš nenorėjau net klausytis. Tą naktį nakvojau pas pažįstamus. Po poros savaitių persikrausčiau pas Elzė.

Sakysite, pasitvirtino Onos nujautimai? Atrodo, kad taip, tik su vienu pakeitimu: jeigu Ona nebūtų sukūrusi mūsų šeimoje tokio pragaro, aš tikrai nebūčiau niekad palietęs kitos moters. Žmogus turi sąžinę, žino, kas galima ir kas ne. Niekas tavęs neišsaugos, jeigu pats nenorėsi. Mano žmogiškumas, vedybinė priesaika ir tikėjimas būtų mane nuo tokio žingsnio saugoję, kaip saugojo beveik 25 vedybinio gyvenimo metus. Ona manimi visiškai nepasitikėjo ir netikėjo mano kilnumu. Man staiga kažkas trūko

— pasidarė visai nesvarbu. Gal tai keršto jausmas Onai? Kažkodėl aš vis pagalvoju, kad ji žinojo kaltinanti mane neteisingai. Tai buvo tik grandinė mane tvirtai prie savęs pririštam laikyti. Jai buvo malonu girdėti mano atsiprašėjimus ir pasiteisinimus. Ji jautė, kad aš negaliu pakeisti barnių ir mėgino savo priekaištų aštrumu mane kontroliuoti, laikyti "po padu". Pagaliau ėmiau ir ją apgavau: padariau lygiai taip, kaip ji man vis priekaištavo. Niekad nebuvau neįtikimas, kartu su Ona gyvendamas, bet dabar ji jau gali nuoširdžiai abejoti: o gal ir tikrai taip buvo, kaip ji mane kaltindavo? Manau, kad tai jai skaudžiausia.

Aš dabar esu patenkintas savo gyvenimu. Žinoma, gaila išardytos šeimos, gaila mergaičių. Elzė mane myli, yra man labai gera. Net neįsivaizdavau, kad taip ramu ir gera gali būti vedusiųjų pastogėje. Onos daugiau niekad nenorėčiau po tuo pačiu stogu turėti. Apkarsta širdis tik pagalvojus apie su ja kartu praleistas dienas.

LEIDŽIAME PASISAKYTI ELZEI

Aš vis negaliu priprasti prie "šeimos ardytojos" titulo. Taip užvakar pavadino mane jauniausioji Simo dukrelė, susitikusi parduotuvėje. Tik aš tos šeimos neišardžiau. Jeigu ne dabar, tai kada ateityje Simo santuoka būtų iširusi. Jis būtų priėjęs liepto galą ir išdrįsęs pasakyti: "Gana". Kiekvienas žmogus turi kantrybės ribas: kai iki jų pastumi, kantrybė trūksta. Simas turėjo kiek daugiau kantrybės už bet ką kitą, bet ir jis turėjo kada nors ją išbaigti.

Dar kartą sakau: neišardžiau Simo šeimos. Jeigu jau čia kalbame apie šeimų nesantaiką ir skyrybas, tai aš manau, kad žmonos pavydas, nesibaigiantys priekaištai ir kaltinimai išvaro vyrus iš namų. Niekad neįsiterps į šeimą trečias asmuo, jeigu tarp vyro ir žmonos nebus tarpo, į kurį lengva įeiti. Žinoma, kartais vedusieji nenori prisipažinti, kad toks tarpas, plyšys tarp jų yra. Aš pati žinau keturis atvejus, kur žmonos pavydas išvyjo vyrą iš namų. Pavydas yra baisi liga — šeimų vėžys — ir jis suėda meilę, pasitikėjimą.

Onutė visuomet buvo baisiai pavydi, ir jos pavydas pačios žalingiausios rūšies: tu esi mano nuosavybė, ir nedrįsk nuklęsti į šalį! Toks pavydas įžeidžia ir nužemina. Aš jai sakydavau, kad atleistų kiek vadžias, nekritikuotų Simo, nebambėtų nuolatos. Simas lyg avinėlis — toks ramus, nuolankus, o ta ir jodavo ant sprando.

Niekad nepamiršiu, kaip jis atvažiavo pas mane su savo senais lagaminais, ašarodamas lyg vaikas. Pasidarė baisiai pikta ir skaudu. Ar turėjau išvyti draugą pro duris? Pradžioje mudu tik šiaip gyvenome po vienu stogu, o vėliau priėjome prie intymesnių santykių. Aš nesigailiu ir nesijaučiu kalta. Jeigu ne mano glėbys, tai kuris kitas būtų Simą priglaudęs. Jam reikalinga šeimos šiluma ir užuovėja. Jis yra nepaprastai taikus ir nuolankus žmogus. Tiesiog bijo griežtesnio žodžio, aštresnio balso. Tai vis Simo nelaimingos vaikystės liekanos. Onos nuolatiniai barniai nė kiek nepakėlė jo pasitikėjimo šeimynine laime.

Aš niekuomet per daug nesirūpinau tikėjimu ar nuodėmėmis, bet Simas buvo labai religingas. Mudviejų bendras gyvenimas jam yra nuolatinė nuodėmė ir, žinau, jį labai kankina. Žinoma, jis niekuomet to nepasako ir nesakys. Nežinau, kas bus toliau, kaip mudu gyvensime. Šiuo metu dar niekas nesikeičia: vienas kitu esame patenkinti, ir to užtenka. Jeigu Simas kada norės mane palikti, nestovėsiu ant kelio. Viena tai žinau, pas Oną jis daugiau negrįš. Kartą paragavęs ramybės ir įgavęs savigarbos bei savimi patikėjimo, nenorės vėl prarasti.

Man pikta ir juokinga, kad nejučiomis tapau "kita" moteris. Laimė, kad čia, Amerikoje, skyrybos ir antros vedybos nėra ženklinamos gėdos ženklu. Net mūsų draugai lietuviai jau su šiuo reiškiniu apsipratę. Mūsų artimųjų ratelyje yra trys išsiskyrusios šeimos. Niekas dėl to per daug nesijaudina. Simo gyvenimas buvo sudužęs, ir aš džiaugiuosi galėjusi bent kiek tas skeveldras suklijuoti. Jo laimė yra mano džiaugsmas.

Pikti vaikai

Jonas Grudzinskas

Aušrėtė ilgai žiūrėjo, kaip Giedrės tėvelis atsinešė sūpynes, pririšo prie stovo ir, pasodinęs Giedrutę, leido jai smagiai pasisupti. Paskui, kai Giedrutei nusibodo supstis, tėvelis atrišo sūpynes, ir jie abu nuėjo namo. Aušrėtė ir liko stovėti toje pačioje vietoje. Kai pagaliau mama pabandė ją išjudinti, ji spyriojosi, kartodama "ne, neisiu, ne, nenoriu".

Sauliuko kieme daug bendraamžių, tačiau jis visuomet laikėsi nuošaliai, žaisdamas dažniausiai vienas. Mama netgi džiaugėsi tokiu sūnaus elgesiu. Kiti vaikai labai judrūs, šėlsta, — ką žinai, kuo tai gali baigtis. Bet štai kartą, kai vienas iš vaikų atsidūrė netoli smėlio dėžės, kur kapstėsi Sauliukas, šis pasėmė sau ją smėlio ir žėrė į akis.

Abu čia paminėti atvejai iš pirmo žvilgsnio atrodo sunkiai paaiškinami. Tačiau ne-

žiūrint skirtingo pobūdžio, jų priežastis viena ir ta pati. Ir Aušrėtė, ir Sauliukas pergyveno vadinamąją frustraciją.

Ši būsena kyla tais atvejais, kai vaikas negali patenkinti jam labai reikšmingų poreikių. Pirmajame pavyzdyje tai buvo noras pasisupti, antrajame — dalyvauti bendruose žaidimuose.

Frustracija gali kilti ir tada, kai poreikį patenkinti faktiškai galima, bet vaikas šito nesuvokia arba subjektyviai priima objektyvias kliūtis kaip dirbtines kelyje į tikslą. Taigi frustracijos priežastys gali būti subjektyvios (priklausančios nuo vaiko pasitikėjimo savimi ir pan.) ir objektyvios (apspręstos išorinių veiksnių).

Šioje būklėje vaikai elgiasi labai nevienodai. Jaunesniems būdinga agresyvi reakcija, kurios formos gali būti įvairios: nuo paslėpto nepasitenkinimo iki atviro priešiško ir net aktyvių veiksmų. Šios reakcijos gali būti nukreiptos tiek į vaikų požiūriu tiesioginius kaltininkus, tiek į visai dėl to nekaltus žmones. Užgaidos irzlumas taip pat gali būti viena iš frustracijos pasireiškimo formų.

Labai svarbu pastebėti šiuos vaikų pergyvenimus ir laiku juos šalinti. Priešingu atveju vaikai darosi liguistai jautrūs, nervingi. Juos kur kas sunkiau auklėti, nes bet kokias bausmes, prievartą jie priima kaip didelę neteisybę.

Frustracijos priežasčių šalinimas jokių būdu nereiškia besąlygiško visų vaiko poreikių tenkinimo. Pirmiausia reikia protingai juos formuoti, tenkinti tuos, kurie padeda tobulėti vaiko asmenybei. Ir nedaryti klaidos, kai, tenkindami vaiko poreikius, norime, kad jis būtų pranašesnis ir už kitus. Tokiu elgesiu kenkiame visų pirma savo vaikams, kadangi jiems jau pats subjektyvaus jų pranašumo jausmo praradimas arba nuvertinimas sukelia stiprius pergyvenimus, aštrina jų santykius su bendraamžiais, nes kiti vaikai nelinkę garbinti "dirbtinai" pranašesnių už juos. Tada jie pradeda reikauti vis naujų, vis sunkiau įgyvendinamų pranašumo įrodymų, ir šie reikalavimai darosi vis kategoriškesni.

Tokiai situacijai susidaryti netiesiogiai padeda ir ta aplinkybė, jog tarp vaikams skirtų prekių dar pernelyg daug deficito, unikalumo, dideli kokybiniai tos pačios rūšies daiktų skirtumai, besaikis vaikų norų tenkinimas.

Bet net ir labai stengdamiesi vargu ar pajėgsime apsaugoti vaiką nuo frustraciją skatinančių veiksmų. Tada, jeigu jau taip atsitiko, reikia visų pirma išsiaiškinti frustraciją sukėlusias priežastis. Jas žinoti būtina, nes tik tada galima parinkti tinkamą taktiką vaiko atžvilgiu. O tam reikia nuolat bendrauti su vaiku ir stebėti jo elgesį. Niekas taip neatstumia vaiko nuo tėvų, kaip jų abejingumas vaiko problemoms ir pergyvenimams.

Kai kada būtina sudaryti sąlygas aktualių poreikių patenkinimui. Jei vaikas siekia bendrauti su savo bendraamžiais ir jam nesiseka, vargu ar kiti dalykai gali jam kompensuoti šį poreikį. Vadinasi, tėvams reikia išsiaiškinti trukdančias bendrauti priežastis ir padėti jas įveikti. Ypač sunku šalinti vyresnių vaikų socialinio kontakto trūkumo sukeltą frustraciją. Tokiais atvejais padėti neretai gelbsti vaiko įjungimas į formalias grupes (sporto, piešimo, konstravimo ir pan.).

Ribojant vaiko poreikius, gali pasitarauti kompensavimo principas. Pavyzdžiui, jei vaikas labai nori pasisupti sūpynėse, galima pamėginti jam įteigti, jog pasivažinėjimas dviratuku yra ne mažiau malonus. Jeigu jūsų pasiūlytą variantą vaikas vis tiek atmetė, tai gal galima surasti kitą ne mažiau vaikui reikšmingą poreikį ir jį patenkinti. Dažnai vaiką puikiai patenkina tvirtas pažadas ką nors išpildyti, jei tik nebuvo jo apvylę neištesėtais pažadais.

Nepamirškime, jog efektyviausia auklėjimo priemonė yra sveiko, realistiško požiūrio į pasaulį formavimas nuo pat pirmųjų vaikų sąmoningo gyvenimo dienų. Tik išmokę vaiką protingai vertinti žmogiškąsias reikmes ir jų patenkinimo galimybes, apsaugosime jį nuo nereikalingų pergyvenimų ir išugdysime tvirtą charakterį.

Paprasta istorija

Birutė Boreišienė

Atėjo ji vieną dieną pas mane į įstaigą. Jauna, daili, madinga, bet kažkokių negyvyčių akių žvilgsniu. Visuomet žmoguje aš pirmiausia pamatau akis. Kartais šneka, linksmi juokiasi, o akys žiūri pro tave ir nieko nemato. Iš akių matai, kad žmogus tuo momentu kažkur toli... Taip buvo ir su šia jauna moteriške. Pradėjo ji be jokių įžangų ir ašarų, tiesiai. Girdi, noriu pasikalbėti, noriu pati save išgirsti ir suvokti, kiek mano poelgiuose yra kaltės, noriu, kad jūs išgirstumėt mane. Man sunku, man reikia išsikalbėti.

Istorija paprasta. Šiandien tokių daug. Ištekėjo iš meilės, būdama aštuoniolikos metų. Dabar jai trisdešimt. Augo pas tėvus vienturtė, gyveno gerai. Abu su vyru mokėsi viename kurse, abu kartu baigė. Vyras turi tik tėvą, jo mama mirė anksti. Turi dabar dešimties metų dukrą. Pas mane ji atėjo tiesiai iš teismo, kur vyko jų skyrybų byla. Išskyrė. Dukra pasiliko pas tėvą gyventi. Kaip priversti ją grįžti pas motiną? Pabėgs, nebus. O, rodos, taip mylėjosi.

— Jau bedraugaudama su busimuoju vyru, mėgau komanduoti, — pasakoja ji.

"Ateik, atnešk, paduok, nueik... Toks buvo mano žodynas. Patiko man Audrius, patiko kaip vaikinai, patiko ir savo paklusnumu. Taip ir įsivaizdavau: ištėkėsiu, tai jis man dar pašokinės. Patiko, kai draugai sakydavo: "Ateina tavo nuolankusis tarnas!" Na, maniau, myli mane. Nes aš galvojau, kad didžiausias meilės pasireiškimas yra begalinis nuolankumas ir visų norų pildymas. "Jei myli — padarysi... ne kartą sakydavau. Ir jis darė, kartais juokais paprieštaraudamas, pasijuokdamas, bet darė. Neprašiau aš jo nurašyti žvaigždžių nuo dangaus, bet nuo visokių žemiškų paslaugų neatsisakydavau. Patiko būti lepinamai. Mama man nuolat kartodavo: "Teisingai darai, dukrele, neduok vyrui valios. Žiūrėk, kaip aš su tėvu gyvenu". Ir iš tikrųjų, mano tėtušis savo romumu galėjo būti pavyzdžiu. Mama

kitaip jo ir nevadindavo, kaip "verši, tu mano verši!" Namie viską sprendė mama. Tėvas tik algą parnešdavo ir vėliau nedrąsiai balsu prašydavo mamos pietums poros dolerių.

Kai ištekėjau, pirmus metus gyvenom pas mano tėvus. Viską tvarkė mama, o mes abu buvom diplomantai ir laukėm paskyrimo. Mama dabar jau komandavo dviem vyrams, o aš mokiausi iš jos gyventi. Net kai jau visi darbai, grįžus mums iš universiteto, būdavo padaryti, ir Audrius sėsdavo prie diplominio, mama mus išvadindavo dykduoniais ir tinginiais, kurie nieko nenori jai padėti. Ir namai laiką ant jos, vargšės, vienos. Žinoma, manęs tai neliesdavo, viskas buvo nukreipta į Audrių. Jis tylėjo, taikėsi, buvo man atidus, geras, švelnus. Gavome paskyrimą. Štai čia Audrius pirmą kartą tarė savo tvirtą žodį. Nežiūrint visų mamos atakų, mes išvykome dirbti pagal paskyrimą. Prasidėjo savarankiškas gyvenimas kambario ir virtuvės bute. Abu dirbome. Aš pradėjau pamėgdžioti mamą. Audrius negalėjo namie nė išsižioti. Aš būdavau pavargusi, būdavau nesuprasta, nuskriausta, persidirbusi. Audrius pirkto maistą, tvarkė butą, dažnai virė poilsio dienomis ir vakarais. Geriausiai daiktus pirkome man, o jis tenkinosi tik pačiais būtiniausiaisiais. Kai gimė dukra, namie prasidėjo pragaras. Aš visą laiką buvau išvargusi ir skriaudžiama, nors vyras man daug padėdavo. O ypač konfliktai pastrėjo po mamos apsilankymo. Dabar gerai neprisimenu, bet, man rodos, jau trečiaisiais mūsų bendro gyvenimo metais vyras pirmą kartą pakėlė balsą. Pareiškė, kad nejauku, kad kitos šeimos kitaip gyvena. Buvo baisus triukšmas, bet, deja, niekas nepasikeitė. Aš vis mokiau — iš pradžių vyrą, o paskui ėmiausi ir dukros... Vyras ėmė vis dažniau vakarais užtrukti darbe, o laisvalaikio su dukra išeidavo visai dienai. Tada aš nevirdavau valgyti, netvarkydavau buto, kai jie grįždavo, nesikalbėdavau.

Ėjo metai. Vyras vis dažniau į mano reikalavimus nebereaguodavo arba pasakydavo, kad kaip šeiminkė žinočiau savo vietą. Dabar aš galvoju, kad meilę supratau kaip

pataikavimą man, nuolankumą. Man buvo malonu įsakinėti, jam pildyti, kol aš neperžengiau ribos. Juk prasidėjo nuo smulkmenų, nuo juokučių, nuo abiem malonių dalykų. O manyje, matyt, buvo giliai mamos įskiepytas priesakas: vyras privalo klausyti. Ko, kur, kada — nesvarbu, bet privalo klausyti! Prieš akis buvo mano tėvų pavyzdys, bet aš tada nesupratau, kad Audrius ne toks kaip mano tėvas! Juk nėra dviejų tokių pačių žmonių! Vėliau, jau gyvenant kartu, apetitas augo, kaip sakoma, bevalgant. Mano pinigai, mano daiktai, mano namai, mano nuomonė, aš žinau, išmanau... Taip gyveno dvylika metų. Net nepastebėjau, kada dukra prisišliejo prie tėvo, o gal tėvas ėmė gelbėti dukrą nuo mamos...

Būdavo momentų, kai aš suvokdavau daranti kažką ne taip. Lyg pradėdavau rasti bendrą kalbą su Audriumi, lyg ir šviesiau pasidarydavo namuose. Bet užtekdamas horizonte pasirodyti mamai, vėl viskas prasidėdavo iš naujo.

Visi sako, kad esu valdinga moteriškė. Kas iš to? Darbe nesugebu bendrauti su žmonėmis, nors už stropumą mane vertina. Neturiu draugių, nes negaliu pakęsti kito nuomonės. Dabar nebeturiu ir namų. Audrius pasiėmė dukrą ir išėjo. Išėjo, kaip jis pasakė, nuo mano despotizmo gelbėdamas Jolantėlę.

O svarbiausia — kad aš myliu juos abu — ir vyrą, ir dukrą! Ir kaip dabar gyventi?!

Iš tikrųjų, kaip dabar jai gyventi? Klausiausi jos pasakojimo, ir man darėsi baisu,

Taip ir įsivaizduoji namus, kuriuose gyvena trys žmonės, tačiau juose tuščia, šalta. Esu skaičiusi, kad namų veidas — tai pirmiausia šeiminkės veidas. Ir jeigu jis piktas, visą laiką nepatenkintas, jei jis reikalauja iš kitų besąlygiško paklusnumo ir visą laiką galvoja, kad tik ji neklysta, kad ji aukojasi kitiems ir ta auka tokia didelė, o jos niekas nesupranta, — sunkūs tokie namai. Tokiose šeimose žmonės būna suirzę, vieni kitiems svetimi, vienas kitą kaltina, moko, įsakinėja — argi tai namai, pagaliau argi tai šeima?

Mano nuomone, teisingai yra pasakiusi viena sociologė: "Šiuolaikinėje šeimoje vaidmenimis, teisėmis ir pareigomis skirstomasi, nenumatant kieno nors diktatorystės... Mums svarbiausia išmokyti valdyti savo norus, nuotaikas, derinti juos su artimų žmonių interesais ir būsenomis. Kitaip tariant — reikia saviauklos, kuri mūsų šeimai yra net svarbesnis menas ir mokslas, negu auklėjimas. Mes jau "pribrendome" suprasti paprastą ir labai svarbią tiesą: saviaukla yra pati geriausia ir veiksmingiausia pedagogika".

Gal aš jai turėjau pakartoti tuos žodžius? Gal pasakyti ką kita, paguosti? Aš jų nepasakiau. Tik mes abi ilgai tylėjome, paskui vėl kalbėjome, kalbėjome ir vėl tylėjome. ..

Kai susikryžiuoja kalavijai šeimoje. . .

Birutė Boreišienė

Kai "susikryžiuoja kalavijai" šeimoje, dažniausiai nukenčia trečias. Paprastai viskas prasideda nuo smulkmenų. Kažkas kažkuriam (žmonai ar vyrui) sugadino nuotaiką. Ar darbovietėje grubesnę žodį pasakė, ar autobuse kas pastūmė, gal užlipo ant kojos, ar bendradarbė tiesiog iš panosės nupirko madingą palaidinukę, būtent tą, kurią norėjote įsigyti jūs...

Žodžiu, namo jau einate "įkaitęs (-usi)". O ir namie viskas ne taip: virtuvės stalas apkrautas dar nuo pusryčių, koridoriuje mėtosi vaikų rūbeliai, arba šalta, o žmonos nuotaika be galo "rūgšti".

— Galėčiau bent tvarką rasti namuose,
— burbtelėjai.

— Susitvarkyk, kas tau neleidžia. Rodos, abu kartu išeiname į darbą. O aš dar spėju pusryčius paruošti ir dukrą į darželį nuvesti,
— atšovė žmona.

— Aš gi nekaltas, kad gimiau vyrui, — su ironija pareiškia jis.

— Bet gyveni ne viduramžiais, — nenusileidžia žmona, — nėra ko purkštauti, susitvarkysiu.

Čia jau vyrui užverda kraujas. Ims dar žmona jį mokyti! Kur tai matyta!

— Baigi pasenti, tačiau vis dar neišmoksti padoriai gyventi. Matyt, kuprotą tik karstas išlygins, — su sarkazmu pastebi. O mintyse piktinies: darbe kabinėjasi, namie irgi negali pailsėti. Tačiau visai pamiršai, kad pats pradėjai ataką.

— Matei, ką imi į žmonas. Pagaliau, per ketvirtį amžiaus galėjai pasirinkti geresnę,
— kelia toną žmona.

— Nesiūlyk, nesiūlyk, kad paskui pati neverktum, kai išėsiu.

— Rado kuo gąsdinti! — susierzinusi šaukia žmona. — Niekam ne paslaptis, kad jau seniai spoksai į jaunų kojas...

— O čia jau ne tavo reikalas ...

— Kurgi bus mano, kai aš jau į tarnaites ir tai tau nebetinku. ..

Trinkteli durys — parėjo vaikai. Mokinukė parvedė darželinukę, padėjo nusirengti. Abi sukuso, nes iš virtuvės ir kambario girdėjosi mamos ir tėvo barnis. Mergaitės susėdo koridoriuje ir išsigandusios laukė, kas bus toliau... Tuo tarpu tėvai net nepastebėjo savo dukrų... Abiejų kalbos tonas kilo, ir užgauliojimų srautas pylėsi kaip iš kibiro, žodžiais, kaip kalavijo smūgiais, kupojo vienas kitą. Kai baigė išskaičiuoti vienas kito trūkumus ir nusikaltimus, kibo į gimines ir artimuosius.

— Tokia jau tavo giminėlė, — ironizavo vyras. — Iš kaimo bėgusi, iki miesto nepribėgusi. Pirmoji karta nuo žagrės. Tik ir bendrauti jums su kiaulėmis ir karvėmis...

— O taviškiai geresni? Kombinatoriai ir sukčiai! Tik ir žiūri, ką išvilioti, ką paimti,

— nenusileido žmona.

— Maniškių neliesk, tu jų mažojo pirštelio neverta.

— Pagalvok tik, nuėmiau karūną. ..

"Išanalizavę" artimuosius, gimines, perėjo prie tolimųjų — gyvų ir mirusių, ieškojo jų nusikaltimų, tapatino, keikė, pamiršdami, kad čia pat, už sienos, koridoriuje iš baimės susigūžusios sėdi pačios brangiau-

sios, pačios artimiausios giminaitės — dukros, kurios išgąščio kupinomis akutėmis žvalgosi tai į virtuvės, tai į kambario duris. . .

Po vieno aštraus vyro "žodinio smūgio" žmona net iššoko į koridorių, norėdama iš arčiau jam deramai atsikirsti, tačiau, pamąčiusi abi dukreles, lyg neteko žado, pastovėjusi grįžo į virtuvę ir staiga pravirko. Abi dukros puolė prie mamos. Iš savo "tvirtovės" išlindo ir vyras, nesuprasdamas kodėl ji nutilo. Pamatęs verkiančią žmoną ir prie jos prisiglaudusias dukrytes, nutilo ir jis. Įsiviešpatavo tylą. Sakoma, kad po audros visad ateina ramybė. Galbūt...

Po audros. Betgi čia audra prasidėjo šaukšte, be jokios priežasties. Na ir kas, kad darbovietėje įvyko nedidelis konfliktas ar jus pastūmė autobuse. Be abejonės, per visą dieną jūs ir pavargote, ir pasinervinote, ir ne viską padarėte, ką norėjote. Žodžiu, diena neatnešė jums pasitenkinimo. Tačiau išlieti savo įtūžimo jums nebuvo ant ko. Juk ant viršininko nerėksi, autobuse taip pat neišsiplūsi, nes visi skuba, dauguma su krepšiais; tokie, kaip ir jūs. O ant saviškių galima — tegul ar vyras, ar žmona taps tuo "atpirkimo ožiu". Štai jums ir konfliktas!

Šeimyninė scena, kaip mes įpratę vadinti, sugadinusi ir taip nevykusią nuotaką visiems šeimos nariams.

Vieną kartą buvau panašios scenos liudininke ir kitą dieną paklausiau vyrą, negi jis iš tikrųjų taip galvoja apie savo žmoną ir jos artimuosius. Jis nustebęs pažiūrėjo į mane:

— Ką tu, nieko panašaus. Žinai, kai užpyksti, ieškai kuo skaudesnio žodžio. Bet po pusvalandžio jau užmiršti.

Kaip lengva — po pusvalandžio jau užmiršti, kad įžeidei žmoną — savo vaikų motiną, jos artimuosius (žmona atsilygino tuo pačiu!). O jeigu kitas žmogus nesugeba per pusvalandį pamiršti? Jeigu tokios nuosėdos kraunasi viena ant kitos, kol žmogui pasidaro nebepakeliamai sunku, ir jis ima ieškoti išeities — geriau skyrybos, negu tokie barniai! Štai jums panašių konfliktų logiška pabaiga! Tačiau ši pabaiga yra tarp dviejų suugusių žmonių, o vaikams kančios tik

prasideda, nes jiems vienodai reikalingi tiek mama, tiek tėvas.

Sakoma: "Žodis žeidžia, žodis glosto". Taip ir yra. Kodėl viską, kas mums nemaloniausia, nešame į namus, o malonumus pasilieiname dažnai tik sau? Kodėl patį artimiausią žmogų — žmoną ar vyrą galime įžeidinėti, šūkauti ant jo (jos), nors dėl mūsų bjaurios nuotaikos jie visiškai nekalti?!

Kad ir mano aprašytasis konfliktas — juk jo galėjo nebūti. Parėjai namo ir pasiguodei žmonai:

— Šiandien visai be reikalo ant manęs grubiai užriko viršininkas... Tu nekreipk dėmesio, kad aš "surūgęs"...

— Laikykis, tėveli, visiems pasitaiko. Kai nusiraminsi, pamatysi, kaip viską išsiaiškinsite...

Taip ar panašiai, tačiau be pykčio, be riksmo, be replikų.

Pasaugokime vienas kitą! Pagailėkime vienas kito! Branginkime savo ir artimųjų sveikatą! Branginkime šeimą!

Mokykime užjausti

R. Norkūnaitė

Kitų skausmo ir džiaugsmo supratimas žmogui suteikia didžiausią pasitenkinimą — tarpusavio bendravimo džiaugsmą.

Sugebėjimas suprasti, užjausti kitą žmogų — ne įgimtas žmogaus bruožas, nors tam kai kurias prielaidas ir suteikia gamta. Ankstyvoje kūdikystėje užsimezga būsimų emocinių kontaktų su žmonėmis pagrindai. O nuo 3 metų jie plėtojasi ypač intensyviai — trimetis vaikas užjaučia ne tik žmones ir gyvulius, bet ir daiktus.

Vaikai gana anksti supranta, kad nereikia skriausti gyvuliukų, reikia gailėtis močiutės, tačiau jiems dar sunku įeiti į užjaučiamojo padėtį. Pažymėtina, kad vaikų užuojauta dažniausiai nepatvari.

Kodėl vienas žmogus užjaučia, gailisi, o kitas — "nieko nenori žinoti", stengiasi atsiriboti nuo kito bėdų, išsaugoti savo dvasios ramybę? Ką daryti, kad vaikas išaugtų

žmogumi, galinčiu ir norinčiu užjausti, padėti, kad nebūtų abejingas senatvei, silpnėniam, mažesniai?

Svarbiausias suaugusiųjų uždavinys išugdyti vaikuose draugystės, bendravimo su žmonėmis jausmą, išmokyti įsijausti į kitų žmonių reikalus. Sugebėjimas įsivaizduoti save kito žmogaus vietoje — pagrindinis žmonių tarpusavio bendravimo ir dorinių ryšių laidas.

Psichologija nurodo, kad vaikas gimsta nei geras, nei blogas. Jo charakteris, moralinės savybės formuojasi šeimoje bendraujant su kitais, žaidžiant, dirbant, mokantis. Ar vaikas išaugs egoistas, viskam abejingas, ar pasišvęs kūrybai, atsiduos darbui, ar sieks karjeros — didžia dalimi priklausys nuo šeimoje pripažintų vertybių, nuo gyvenimo prasmės supratimo.

Aišku, kiekvienas vaikas atsineša kažką įgimtą, paveldėtą, tačiau tai ypatybės, priskiriamos jo nervų sistemai, psichikai. Vienas vaikas pasyvus, silpnas, greit pavargsta, verksnys, bailus. Kitas — aktyvus, smalsus, mėgsta naujus žmones, linkęs bendrauti. Tačiau kiekvienas vaikas privalo paklusti disciplinai, žmonių bendravimo taisyklėms, išmokyti dirbti ir nugalėti sunkumus. O mūsų uždavinys auklėjant — padėti kiekvienam rasti tokias prisitaikymo formas, kurios padėtų jam žengti į pareigų ir darbo pasaulį.

Moralės žmogui gamta nedavė kartu su genais, moralė — tai kultūros, visuomeninio patyrimo išdava. Vaikas per suaugusius susipažįsta su pareigos, gėrio ar blogio sąvokomis. Nepakanka vaikui paaiškinti doro elgesio taisykles: neskriausk, padėk ir pan. Vaikas privalo jausti ryšį su kitais žmonėmis, pajusti, kad nuo jo priklauso, ar kitiems bus gera ar bloga, ir kartu pasidžiaugti savo elgesio rezultatais. Šis džiaugsmas padės vaikui pajusti tikrąjį bendravimo su žmonėmis prasmę.

Visiems teko patirti, kaip gera, kai aplinkiniams nereikia daug aiškinti, kas palengvintų mūsų kančias, ir mes gerbiame žmones, kurie randa tinkamus paguodos ar užuojautos žodžius. O dvasinį dosnumą išugdyti sunkiausia.

Mūsų vaikai, augdami šeimose po vieną, apsupti rūpesčiu ir dėmesiu, lepinami, dažnai tampa egoistais. Ką daryti su tokiais vaikais, kol jie dar maži, kol galima perauklėti? Pirmiausia blaiviau išsiaiškinti, kas gi taisytina jūsų santykiuose. Po to parodyti vaikui, kad aplink gyvena žmonės su savo rūpesčiais, problemomis, kad jis privalo padėti ir užjausti juos, reikia skatinti bet kokią vaiko norą padėti kitam.

Klaidingas galvojimas, kad vaikas šiandien turi augti be rūpesčių, apsaugotas nuo bet kokios kančios, pergyvenimų. Jam dar viskas prieš akis, o kol kas tegu gyvena džiaugdamasis, nerūpestingas. Bet juk augdamas be sunkumų, žmogus darosi nejautrus. Psichologai rašė, kad vaikas augdamas turi matyti, jog gyvenime egzistuoja ligos, mirtis, senatvė, kančios. Vaikystėje išleptinti vaikai paauglystėje ir jaunystėje į gyvenimo reiškinius žiūri tragiškai. Dėl to kyla įvairūs nesusipratimai, neurozės. Užsigrūdinimas būtinas ypač jautriems, nervingiems vaikams.

Vis sunkiau mums suprasti vaikus: jie dabar visai kitokie, negu buvome mes. Vis sunkiau keisti auklėjimo taktiką ir strategiją, vis dažniau prasikiša mūsų auklėjimo klaidos. Tačiau, anot L. Tolstojaus, auklėjimas — tai tobulinimasis, saviaukla, tai savo klaidų supratimas ir jų taisymas, tai galiausias ginklas, duotas žmogui paveikti kitus.

- Iš Lietuvos į Italiją atvykęs lietuvis studentas Vytautas Galinaitis, aukso medali laimėjęs sportininkas, kovo 29 d. Lietuvių kolegijos koplyčioje, Romoje, priėmė pirmą šv. Komuniją ir gavo sutvirtinimo sakramentą, kurį jam suteikė vysk. A. Deksnys. Lietuvoje jis neturėjo sąlygų šių sakramentų priimti. Iš Romos V. Galinaitis atskrido į JAV, kur jį globoja Balfas.

- Jėzuitas kun. Roger Heckel paskirtas Strasburgo, Prancūzijoje, diecezijos vyskupo koadjutoriumi.

- JAV-se yra 239 katalikų kolegijos ir universitetai, kuriuos lanko 505,076 studentai.

- Katalikų ligoninėse JAV-se turima 173.746 lovos pacientams,

Septintasis lituanistikos seminaras

Juozas Vaišnys, S.J.

Šią vasarą jau septintą kartą buvo su-ruoštas jaunimui Lituanistikos seminaras labai ramioje ir gražioje vietoje, netoli Akrono miestelio, Ohio valstijoje. Kaip kiekvienais metais, taip ir šiais lietuvių kalbos kurso studentams pradžioje buvo duota parašyti tema: "Dėl ko aš čia atvažiavau?", o baigiantis seminarui – "Ar gavau tai, ko tikėjausi?" Šį lietuvių kalbos kursą lankė dvylika studentų: Julija Adamonytė, Laima Beržinytė, Vilija Dėdinaitė, Daina Kamanaitė, Rita Kazlauskaitė, Danutė Norvilaitė, Rūta Pakštaitė, Linas Palubinskas, Daina Penkiūnaitė, Linas Polikaitis, Danutė Saliklytė ir Gailė Tamošiūnaitė. Jie visi atvirai ir nuoširdžiai atsakė į tuos klausimus. Norėtume čia ištisai spausdinti jų straipsnius, bet daugelis jų yra labai panašūs vienas į kitą, todėl būtų bereikalingi pasikartojimai. Be to, tai užimtų nemaža vietos. Čia pateiksime tik vieną kitą originalesnę ištrauką.

Į pirmąjį klausimą, "dėl ko aš čia atvažiavau", beveik visų atsakymai buvo labai panašūs. Jie atvažiavo pasitobulinti, nes visi gerai suprato, kad jų lietuvių kalba toli gražu nėra tobula, ypač sunku be klaidų rašyti. Taip pat visi norėjo daugiau susipažinti su lietuvių literatūra ir Lietuvos istorija. Dar kai kurie pridėjo, kad čia bus gera proga dvi savaites pabuvoti grynai lietuviškoje aplinkoje, kalbėti su visais tik lietuviškai, užmegzti naujas pažintis, įsigyti naujų draugų.

Įdomūs buvo atsakymai į klausimą: "Ar

gavau tai, ko tikėjausi?" Štai kelios ištraukos iš studentų pasisakymų.

"Šiame seminare pamačiau, kad nemoku tiek lietuvių kalbos, kaip maniau. Šie kursai labai patobulino mano kalbą: išmokau geriau kirčiuoti, išmokau daug gramatikos taisyklių. Kalbant visuomet lietuviškai, labai sustiprėjo mano kalba. Visos paskaitos buvo gerai ir įdomiai pateiktos. Labai daug gavau iš literatūros ir istorijos pamokų. Manėčiau, kad ateinančiame seminare turėtų būti daugiau laiko skiriama lietuvių kalbos paskaitoms, nes daugumas čia atvažiuoja geriau išmokyti lietuviškai" (*J. Adamonytė*).

Taip pat ir L. *Beržinytė* bei keli kiti studentai siūlo, kad kasdien galėtų klausyti bent dviejų lietuvių kalbos paskaitų. Jai visos paskaitos labai patikusios, todėl, grįžus į Kanadą, pasižada visam jaunimui siūlyti, kad važiuotų į šį seminarą.

V. *Dėdinaitė* labai patenkinta seminaro atmosfera: "Atmosfera buvo gera ir nuoširdi. Buvo įdomu pasikalbėti su žmonėmis iš viso pasaulio. Nuostabu, kokios artimos draugystės susirijo tarp žmonių, kurie augdami ir gyvendami nieko bendro nėra turėję. Dabar pajutau, kaip žmonės yra natūraliai nuoširdūs. Taip pat didelė staigmena buvo stebėti, kaip tokia žmonių grupė, dvi savaites taip artimai gyvendami, vienas kitą gali sudominti. Taip pat buvo įspūdinga vienoje vietoje matyti tiek šviesuolių. Labai įvertinau spaudimą nuolat švarinti lietuvių kalbą. Esu tikra, kad kai grįšiu į savo aplinką, atgal į universitetą, šios lietuviškos nuotaikos labai pasiilgsiu".

D. *Kamantaitė* rašo: "Dažnai didžiuojusi, kad esu dvikalbė. Į šiuos kursus atvažiavau, nežinodama, ko tikėtis. Atvažiavau gal nepasiruošus. Pirmiau daugiau dėmesio kreipiau į kalbėjimą, mažiau į rašybą. Buvau įsitikinęs, kad nesvarbu, kaip rašai, nes vis tiek viskas skambėjo fonetiškai. Po pirmosios rašybos pamokos ausys zvimbė, akys mirgėjo, atrodo, kad sutrupėjo visas mano pasaulis. Tik dabar aiškiai pamačiau, kaip klaidingai galvojau apie rašybą ir kalbą. Be rašybos gali būti tik labai ribota kalba.

Tiek daug taisyklių ir žodžių pirmą kartą išgirdau”.

R. Kazlauskaitė: "Atvažiavau į kursus pagilinti savo lietuvių kalbos, literatūros ir istorijos. Jaučiu, kad daug pasisėmiau ir daug išmokau. Daug smulkmenų ir detalių išmokau lietuvių kalbos klasėje. Lietuvių novelės pamokose taip pat daug išmokau. Šios pamokos man labai patiko. Buvau girdėjusi, kad šiame seminare yra labai daug namų darbų, kad yra labai sunku. Gal aš nelankiau užtenkamai pamokų, bet man nebuvo sunku su namų darbais. Likdavo daug laiko, kartais net per daug. Gal reikėjo daugiau skaityti ir privačiai studijuoti. Peržvelgus dvi praėjusias savaites, jaučiu, kad prasmingai ir naudingai praleidau laiką. Jei sąlygos leis, atvažiuosiu ir ateinančiais metais”.

D. Norvilaitė stengiasi surasti ir neigiamybių: "Iš pat pradžių jautėsi tam tikras paniekimas kai kurių studentų vien dėl to, kad jie pirmą kartą dalyvauja seminare. Man neatrodė, kad būtų atsižvelgta į kiekvieno asmeninius sugebėjimus, bet į tai, kiek kas metų, kiek kartų buvęs seminare, kokiame mieste baigęs lituanistinę mokyklą. Man atrodo, kad mokslas neturi būti labiau vertinamas, negu žmogus”.

Vis dėlto ji randa ir gerų dalykų: "Yra gera dvi savaites pabūti vien tik lietuviškoje aplinkoje, kur visur ir visada kalbama tik lietuviškai. Iš kai kurių kursų buvo galima pasisemti daug medžiagos ir naudos. Dabar žinios, į kurias knygas reikia kreiptis, kai turėsiu klausimų apie gramatiką ar istoriją. Iš šių kursų gali išsivystyti labai gera mokykla. Idėja yra puiki, ir yra pakankamai žmonių, kurie yra pasiręžę ją įgyvendinti”.

R. Pakštaitė nusiskundžia, kad buvo sudarę per daug atskirų grupių — reikėjo daugiau bendrauti visiems. Tai prikiša ji ir lektoriams. Dėl to vieni su kitais negalėjo pakankamai susipažinti. Jos nuomone, šiais metais gal buvo per maža literatūros paskaitų.

L. Palubinskas: "Seminaras man sukėlė ypatingą jausmą. Aš įgijau savotišką pagarbą lietuviams ir lietuvybei. Anksčiau man

išėjimos lietuvių atrodė, kaip luošų ir palaužtų asmenybių rinkinys; žmonių, kurie savotiškai kentėjo dėl savo kilmės, savo akcento, savo siauro susidomėjimo tik lietuviškais reikalais. Man atrodė liūdnai pajuoktini lietuvių renginiai, didelė dalis lietuvių literatūros ir nuolat kartojamas šūkis, kad "Lietuva buvo ir bus laisva!" Žmonės, ypač jaunesnieji, kurie pajėgė suderinti lietuviškumą su gyvenimu amerikietiškoje visuomenėje, buvo retenybė. Man atrodė, kad buvo sunku net gerą juoką papasakoti lietuviškai. Šie kursai man atidarė akis. Čia sutikau žmonių, kuriems lietuviybė ne minusas, bet plusas, kurie lengvai ir stipriai sugebėjo veikti abiejose visuomenėse. Girdėjau ir tikrai gerų lietuviškų juokų. Tad galiu sakyti, kad iš kursų gavau net daugiau, negu tikėjau”.

D. Penkiūnaitė: "Iš šių kursų išvažiuoju praturtėjusi. Išmokau kalbos ir rašybos taisyklių ir daugiau sužinojau apie Lietuvos istoriją bei dabartinę jos padėtį. Kuo aš labiausiai džiaugiuosi ir apie ką visai nebuvau pagalvojusi, čia atvykdama, — tai gyvenimas lietuviškoje aplinkoje. Jaučiu, kad dabar laisviau kalbu lietuviškai ir kad jau nereikia angliškų žodžių, norint išsireikšti. Taip pat pradėjau greičiau ir be jokių pastangų skaityti dr. Maziliauskienės užduotas noveles. O juokingiausia yra tai, kad kai eidama pasivaikščioti sutinku kokį vietinį gyventoją, man atrodo, kad jis kalba svetimą kalbą. Man atrodo, kad kalbos kultūros kursui reikėtų kasdien dviejų valandų, nes vienos neužtenka, norint gerai išnagrinėti namų darbus”.

L. Polikaitis: "Atvažiavau į šiuos kursus, norėdamas išmokti taisyklingiau rašyti ir kalbėti lietuviškai. Jaučiu, kad pasiekiau tai, ko norėjau. Kai prieš savaitę paskambinau tėvams, tai tuoj pastebėjau, kad jau daug sklandžiau kalbu lietuviškai. Mano mama buvo maloniai nustebinta”.

D. Saliklytė: "Naudingiausi man buvo kalbos ir novelės kursai. Kalbos kursas man buvo labai vertingas. Gal didžiausia nauda buvo, kai gavome klaidingai parašytus sakinius, kuriuos reikėjo ištaisyti. Čia buvo-

Apžiūrėjime iš visų pusių

Regina Venckutė

Kiekvienos tautos kalba, būdama glaudžiausiai susijusi su tos tautos gyvenimu, lėtai, bet be paliovos kinta. Tai visiškai dėsninga, nes su naujais gyvenimo reiškiniiais į

me pirversti pavartyti gramatikas ir žodynus, prisiminti kai kurias užmirštas taisykles. Novelės kursas taip pat labai patiko. Gavau progos paskaityti ir panagrinėti lietuviškas noveles. Gavau, ko norėjau, ir tikiuosi, pasitaikius progai, vėl atsilankyti.

G. Tamošiūnaitė: "Kiekvienas mano lankomas kursas buvo naudingas, kiekviename ko nors išmokau. Mane labai paveikė novelės kursas. Grįžus namo, daugiau skaitysiu".

Taip apie šį seminarą atsiliepia jį lankęs jaunimas. Iš septynerių metų praktikos žinome, kad per tas dvi savaites studentai čia daug ko išmoksta ir net pakeičia savo galvosena lietuviybės atžvilgiu. Būtų gražu ir naudinga, jeigu kiekvienas studijuojąs jaunuolis bent kartą į šį seminarą atvyktų. Tačiau, norint padaryti didesnę pažangą ir labiau pasitobulinti, patartina atvykti net kelis kartus. Amžiaus riba čia nenustatyta, tik nepriimtini per daug jauni. Naudingesni kursai yra tiems, kurie jau kolegijose yra įpratę savarankiškai studijuoti.

kalbą ateina ir naujų žodžių tiems reiškiniams pavadinti. Kartais naujų žodžių nereikia daryti — pakankama suteikti jau turimam žodžiui papildomą (šalutinę arba perkeltinę) reikšmę.

Turimų žodžių reikšmės praplėtimas apsaugo kalbą nuo besaikio naujadarų kūrimo. Tačiau nereikia užmiršti, kad kalba mėgsta pusiausvyrą. Pernelyg plėtotis turimų žodžių reikšmėms kalba taip pat neturėtų leisti. Žodžio reikšmės praplėtimas ar perkėlimas turi būti pagrįstas. Jis kalbai reikalingas, kai iš tikro kitaip pasakyti negalima, kai trūksta raiškos priemonių, bet kenksmingas, kai vyksta pagal svetimų žodžių semantinės raidos modelį ir verčia užmiršti savas raiškos priemones. Ta proga galima prisiminti žodžio "vystytis" triumfą, kaip jis mūsų kalboje nugalėjo žodžius "plėtotis", "riedėti", "rutuliotis", net "augti" (plg. medikų pasakymą: "Vaikas vystosi normaliai", kai reikėtų sakyti "Vaikas auga normaliai"). Vyresnės kartos lituanistai prisimena, kad J. Balčikonis aiškindavęs studentams, jog vystyti tinka tik vaiką: "Suvystyk vaiką", "Vaikas pasispardė ir išsivystė iš vystyklų — menkai, silpnai buvo suvystytas". Bet juk dabar visas vystoma — ir žemės ūkis, ir pramonė, ir protas (kurį reikia lavinti, o ne vystyti), ir fizinė žmogaus veikla, ir dar daugiau kitų dalykų. Įteisintas žodis "vystytis" labai neapibrėžta reikšme šiek tiek nuskurdino mūsų kalbą.

Atidžiau pastebėjime savo kalbą ir pamatysime, kad žodis "pusė" taip pat dabar gyvena savo "aukso amžių". Ne tik jis pats, bet ir jo "vaikai bei vaikaičiai" — iš jo padaryti nauji žodžiai ("įvairiapusiškas", "įvairiapusiškai", "vienpusiškas", "vienpusiškai", "visapusiškas", "visapusiškai", "daugiapusiškas", "daugiapusiškai"), nors jie tikri griozdai, taip pat klesti. Taigi, gerbiemieji skaitytojai, "apžiūrėjime" PUSĘ iš visų pusių ir pasvarstykime, ar visada deramai šį žodį vartojame, ar neišplečiame jo reikšmės, be gyvo reikalo, užmiršdami kitus labai gerus žodžius.

Kaip ir dauguma kitų, "pusė" nėra viena reikšmis žodis, nors jis priklauso klasei

tų žodžiui, kurie daug reikšmių nelinkę turėti. Tai kiekybę reiškiantys daiktavardžiai, nesunkiai palaikomi net skaitvardžiais (pvz. "pusė", "trečdalis", "ketvirtis", "ketvirtadalis", "penktadalis" ir kt.), o skaitvardžiai šalutinių reikšmių neturi — "du" ir yra tik "du". Na, bet kadangi "pusė" daiktavardis (o galbūt ir dėl kitų priežasčių), sakome ne tik "Nupirk pusę kilogramo sviesto", bet ir "Persikėlėme į kitą Nemuno pusę", "Nuėjo į tą pusę", "Apstojo iš visų pusių", "Vestuvės kėlė jaunosios pusėje", "Mano antroji pusė" (juokaujama apie vyrą ar žmoną). Rodos, jau tai "pusė" ir turėtų pakakti... Bet ne! Dar intensyviau "pusė" (ypač mokytų žmonių) imta vartoti ta reikšme, kuria paprastai vartojami daiktavardžiai, "savybė", "ypatybė", "bruožas". Atkreipkime dėmesį į šiuos sakinius: "Tada paaiškėjo ir kitos jo charakterio *pusės* (= savybės, bruožai)", "Mokant reikia turėti galvoje ir kitas mokinio asmenybės *pusės* (= ypatybės). Šitaip sakoma greičiausiai dėl rusų kalbos įtakos, nes rusų kalbos daiktavardis "storona" "šalis", "kraštas", gali būti vartojamas ir "savybė", "ypatybė" reikšme. Tačiau tai, kas taisyklinga ir vartotina vienoje kalboje, kitoje kalboje ne visada yra gerai, nes kiekviena kalba turi savas žodžių vartojimo taisykles. Beje, pagrindinėmis savo reikšmėmis lietuvių *pusė* ir rusų *storona* nesutampa (plg. atsikąsk pusę — otkusi polovinu), todėl negalima tapatinti ir šalutinių.

Dar labiau gadina kalbą žaibiškai išpopuliarėję būdvardžiai ir prieveiksmai "įvairiapusiškas", "daugiapusiškas", "visapusiškas" ir "įvairiapusiškai", "daugiapusiškai", "visapusiškai". Tai sudurtiniai žodžiai, kurių antrasis dėmuo — žodis "pusė". Jie ir padaryti ne visi taisyklingai. Kas jau negali be jų išsiversti, turėtų atsiminti bent tai, kad geriau sakyti "įvairiapusis", "vienpusis", o ne "įvairiapusiškas", "vienpusiškas" (plg. "raudonpusis obuolys", o ne "raudonpusiškas obuolys", "abipusė meilė", o ne "abipusiška meilė"). Visų šių "pusiškų" populiaramą galima turbūt aiškinti tuo, kad, padažnęjus "pusės" vartojimui, automatiškai dažnėja ir vedinių su šiuo žodžiu vartojimas.

Dėl to jie pasidaro labai "reikalingi" ir ima gožti kitus žodžius, pvz.: "Kiekvieno žmogaus vidinis pasaulis sudėtingas ir *įvairiapusiškas* (*įvairus*, bet čia jo visai nereikia, geriausia būtų padėti tašką po žodžio "sudėtingas"). "Štai kodėl visi klausimai skaitytojui turi paveikti įvairias jo sąmonės sritis, teikti *įvairiapusiškos* (visokeriopos) medžiagos jo kūrybai". "Buvo laikas, kai Europa antiką *vienpusiškai* (vien, vien tik) aukštino". "Apgavikus reikia *visapusiškai* (visai, visiškai, iki galo) nuvainikuoti". "Fašistinė ideologija galėjo būti romane *visapusiškiau* (išsamiau) parodyta".

Nėra jokios abejonės, kad visus čia taisytus sakinius pasakę ar parašę žmonės tarėsi aiškiai ir, svarbiausia, gražiai išreiškę savo mintį. Deja, kaip matome, jų visai nežinota, kad galima ir geriau pasakyti. Nusitvertas pirmas pasitaikęs žodis, gerai jo nesuvokus, ir "neapžiūrėjus iš visų pusių", gali tik gadinti kalbą.

(Tar. moteris, 1979 m., nr. 12)

TRUMPAI IS VISUR

- Niujorke pranciškonas kun. Bruce Ritter, 52 m., yra įsteigęs vadinamus Covenant namus, kur globojami, valgydinami iš namų pabėgę, šeimos globos netekę nepilnamečiai. Maždaug šimtas tokių keliolikmečių kasdien čia gauna patarimus, pastogę, lovą, pavalgymą. Jiems padedama grįžti į šeimą arba susirasti kokią padorų pragyvenimo šaltinį. Kunigui talkina 215 tarnautojų štabas ir dar apie 150 savanorių talkininkų. Tos įstaigos adresas: Covenant House, 460 West 41st St., New York, N.Y. 10036.

- JAV-se yra 49.812.178 katalikai, gyvenantieji 32-se arkivyskupijose ir 138-se vyskupijose. Vyskupų JAV-se yra 353, kunigų 58.621, seselių 126.517, brolių vienuolių 7.941.

- Kunigystei ruošdamiesi, JAV-bių seminarijose mokosi 8.552 studentai ir dar 4.674 lanko vienuolynų seminarias.

- JAV katalikų pradžios mokyklas lanko 2.316.200 moksleivių, aukštesniasias — 846.559; veikia 8.149 katalikų pradžios ir 1.527 aukštesniosios mokyklos.

- Pasaulio vyskupų sinodas prasidės rugsėjo 26 d. Romoje.

• Klauzūruotų seserų visame pasaulyje dabar yra 63.000, gyvenančiu 2.650-je vienuolynų. Daugiausia jų — apie 43.000 — yra Europoje.

• Australijoje sąjūdis už žmogaus teisę į gyvybę pasiekė laimėjimą, kad parlamentas patvirtino įstatymo pakeitimą, užtikrinantį negimusio kūdikio teisę gyventi. Įstatymas apima Jungtinių Tautų 1959 m. paskelbtą kūdikių teisių deklaraciją, pagal kurią kūdikiui užtikrinama juridinė globa tiek prieš gimimą, tiek ir užgimus.

Nauja "Laiškų lietuviams" ekskursija

Po gerai pavykusios šių metų ekskursijos į Europą, organizuojame naują ekskursiją į Egiptą, Šventąją žemę ir Graikiją. Manome išvykti balandžio mėn. 27 d. ir grįžti gegužės 15 d. Vasarą vykti į Egiptą beveik neįmanoma, nes būna labai dideli karščiai ir smėlio pūgos.

Egipte aplankysime įvairius muziejus, piramides, taip pat nuskrisime į Luxor, kur yra 4000 metų senumo karalių kapai, kur viskas dvelkia senąja Egipto kultūra. Šventojoje žemėje pavaikšiosime po tas vietas, kur vaikščiojo Kristus. Aplankysime Jeruzalę, Nazaretą, pasimaudysime Mirties jūroje, kurioje dėl druska prisotinto vandens negalima paskęsti, nors ir norėtum. Aplankysime Graikiją ir nuostabiai gražias kai kurias jos salas.

Šioje ekskursijoje reikės daug vaikščioti ir laipioti, tad nepatartina joje dalyvauti tiems, kurių silpna sveikata ir nestiprios kojos. Kadangi Egipte labai karšta, tai pasiūstengsime užsakyti viešbučius su vėsinimu ir maudymosi baseiniais.

Nors dar galutinai nežinome, bet manome, kad ši kelionė su viešbučiais ir maistu kainuos apie 2500 dol. asmeniui, nes tiek lėktuvų, tiek viešbučių kainos dabar labai kyla.

Ši ekskursija tikrai bus įdomi, nes juk minėtos šalys yra ir krikščionių religijos, ir aukštos senovės kultūros lopšys. Jau daugelis pareiškė norą joje dalyvauti. Kas dar neužsisakė vietos, prašom tuoj kreiptis į "Laiš-

kų lietuviams" redakciją arba rašyti kelionių biurui: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643.

Ekskursijai vadovaus redaktorius J. Vaišnys, S.J., ir minėto kelionių biuro atstovas Aleksas Lauraitis.

Brolio Petro Kleinoto, S.J., laiškas "Laiškų lietuviams" skaitytojams

Buvęs ilgametis "Laiškų lietuviams" administratorius brolis P. Kleinotas šiais metais švenčia savo vienuoliško gyvenimo 50 metų sukaktį. Šia proga jis nori kreiptis į mūsų skaitytojus ir kitus lietuvius.

*Gerbiamieji ir mieli čikagiečiai
bei kiti lietuviai,*

Tikrai ne dėl mano nuopelnų Dievas suteikė man malonę būti broliu jėzuitu ir jau 50 metų išgyventi Jėzaus draugijoje. Už tai turiu būti dėkingas Dievui, savo vyresniesiems ir kitiems tėvams bei broliams jėzuitams.

Iš tų 50 metų trys dešimtmečiai prarieđo Čikagoje. Daug kartų patyriau ir įsitikinau, kad daugelis Čikagoje ir apylinkėse gyvenančių lietuvių yra man labai palankūs ir nuoširdūs. O pažįstu ir dažnai aplankydavau daugelį. Neprisimenu, kad kuris nors būtų mano priešas. Tad šios šventės proga norėčiau Jus visus, mieli lietuviai, sutikti ir Jums už viską padėkoti.

Š.m. lapkričio 23 d., sekmadienį, 3 val. po pietų jėzuitų koplyčioje bus šv. Mišios. Po Mišių Jaunimo centro kavinėje — visų pabendraavimas prie staliukų su kava, pyragais ir kitokiais užkandžiais. Bus ir meninė dalis. Visus Čikagoje ir jos apylinkėse gyvenančius lietuvius nuoširdžiai kviečiu dalyvauti. Bilietų nereikės, bet kas galės ir norės ta proga skirti jėzuitams auką, ji bus panaudota mūsų kenčiančių brolių (ne mano giminių) pagalbai.

Tad iki malonaus pasimatymo!

Jus gerbiąs Kristuje

Br. Petras Kleinotas, S.J.

XXII "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Skelbiame konkursą, parašyti straipsniui tema "Kaip išlaikyti šeimos vienybę ir lietuviškumą". Straipsnyje reikėtų panagrinėti šeimų suirimo (išsiskyrimo) ir nutautimo priežastis, ar lengviau šiuo keliu pasuka mišrios šeimos ir t.t.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus į atskirą vokelį savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiustas redakcijai iki 1981 m. kovo mėn. 1 dienos.

Už geriausius rašinius skiriamos keturios premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol. Jau turime III-čios premijos mecenatą — J.V. Vizgirdą ir IV-tos — S. Rudokienę. Tikimės, kad atsiras mecenatų ir kitoms dviem premijoms.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Bronius Kviklys. LIETUVOS BAŽNYČIOS. I — Telšių vyskupija. Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, 3001 W. 59th St., Chicago, Ill. 60629. Daug iliustracijų, kieti viršeliai, 400 psl. Planuojama išleisti dar 5 knygas apie kitų vyskupijų bažnyčias. Kai komunistai naikina Lietuvos bažnyčias, šiomis knygomis stengiamasi apsaugoti bent jų nuotraukas.

Juozas Brazaitis. RAŠTAI. I tomas. Šiame tome surinkti Brazaičio raštai apie Tumą-Vaižgantą, Dambrauską-Jakštą, Donelaitį, Daukantą, Valančių, Baranauską ir Pietari. Redakcinė komisija: Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius. Aplankas ir viršelis Ados Sutkuvienės. Išleido "Į laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti" 1980 m. Kieti viršeliai, 550 psl., kaina nepažymėta.

Bronys Raila. VAIVOS RYKŠTĖ. Šimtas prakalbų i Lietuvą, 1975-1979. Išleido "Viltis" 1980 m. Aplankas — Algirdo Kurausko. 430 psl., kaina 10 dol. Tai šimtas įdomių prakalbų, transliuotų į Lietuvą per Laisvės radiją (Radio Liberty), paruoštų vaizdingu "railišku" stiliumi.

Dagys. MEILĖ TARP PRIEŠŲ. 12-kos vaizdų drama. Autoriaus išleista ir iliustruota. 156 psl., kaina nepažymėta. Autoriaus-leidėjo adresas: 78 Chelsea Ave., Toronto, Canada, M6P 1C2.

Leonardas Andriekus. ETERNAL DREAM. Selected Poems. I anglų kalbą išvertė Ir išleido Jonas Zdanys. Aplankas — Romo Viesulo. Kieti viršeliai, 66 psl., kaina 6 dol.

William Wolkovich-Valkavicius. LITHUANIAN PIONEER PRIEST OF NEW ENGLAND. Autorius čia aprašo kun. Juozo Žebrio (1860-1915) gyvenimą, kovas ir tragišką mirtį. 214 psl., kaina 6 dol.

Felix Timmermans. ADAGIO. Iš nederlandų kalbos Žentas Tenisonaitės išversti eilėraščiai. Išleido "Nida" Anglijoje. 42 psl., kaina nepažymėta.

TREES. Algimanto Kezio, S.J., fotografijų rinkinys, išleistas "Galerijos" atidarymo proga.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Kristina Parėštytė, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prsidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.